GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Povestea târfelor mele triste

Biblioteca GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Gabriel García Márquez

Povestea târfelor mele triste

Memoria de mis putas tristes, 2004

„Nu se cuvine să faceţi nimic de prost gust, l-a prevenit pe bătrânul Eguchi femeia de la han. Nu se cuvine să-i vârâţi degetul în gură fetei adormite şi nici să încercaţi orice altceva de felul acesta."

YASUNARI KAWABATA,
CASA FRUMOASELOR ADORMITE

1

În anul în care am împlinit nouăzeci de ani, am vrut să-mi dăruiesc o noapte de dragoste nebună cu o adolescentă fecioară. Mi-am adus aminte de Rosa Cabarcas, patroana unei case clandestine care obişnuia să-şi încunoştinţeze clienţii statornici când avea vreo noutate disponibilă. Niciodată n-am cedat acesteia sau oricărei alteia dintre multele-i tentaţii obscene, dar ea nu credea în puritatea principiilor mele. Şi morala e o chestiune de timp, spunea, cu un zâmbet răutăcios, ai să vezi. Avea cu câţiva ani mai puţin decât mine şi nu mai ştiam nimic despre ea de atâta amar de vreme, că s-ar fi putut prea bine să fi murit. Însă la primul apel i-am recunoscut vocea la telefon şi i-am slobozit fără nici un preambul:

— Astăzi, da.

Ea suspină: Ah, sărmanul meu învăţat, te faci nevăzut preţ de douăzeci de ani şi dai semne de viaţă numai ca să ceri imposibilul. Îşi recăpătă îndată stăpânirea de sine proprie meseriei şi-mi oferi o jumătate de duzină de opţiuni îmbietoare, dar e drept că nici una neprihănită. Am refuzat-o, stăruind că trebuia să fie fecioară şi chiar pentru noaptea aceea. Ea m-a întrebat alarmată: Ce anume vrei să-ţi dovedeşti? Nimic, i-am răspuns, enervat că pusese degetul pe rană, ştiu prea bine ce pot şi ce nu pot. Ea spuse impasibilă că învăţaţii le ştiu pe toate, dar nu chiar pe toate: singurele Fecioare care au mai rămas pe lume sunteţi voi, cei născuţi în august. De ce nu mi-ai dat comanda mai devreme? Inspiraţia vine pe nepusă masă, i-am răspuns. Dar poate că aşteaptă, spuse ea, veşnic mai înţeleaptă decât oricare bărbat, şi-mi ceru măcar două zile să cerceteze temeinic piaţa. I-am replicat cât se poate de serios că, pentru o

asemenea treabă, la vârsta mea fiecare ceas înseamnă un an. Atunci nu-i cu putinţă, zise ea fără urmă de îndoială, dar, în sfârşit, aşa-i mai emoţionant, ce naiba, te sun într-o oră.

Nu trebuie s-o spun, fiindcă se vede de la o poştă: sunt urât, timid şi anacronic. Însă muncindu-mă atâta să nu fiu aşa, am ajuns să simulez tocmai contrariul. Până în ziua de astăzi, când m-am hotărât să povestesc cum sunt, din proprie voinţă şi nesilit de nimeni, chiar de-ar fi numai ca să-mi uşurez cugetul. Am început cu telefonul neobişnuit dat Rosei Cabarcas pentru că, văzut cu ochii de astăzi, acela a fost începutul unei noi vieţi, la o vârstă la care majoritatea muritorilor sunt morţi.

Locuiesc într-o casă colonială pe trotuarul însorit dinspre parcul San Nicolás, unde mi-am petrecut toate zilele vieţii fără femeie şi fără avere, unde au trăit şi au murit părinţii şi unde mi-am propus să mor singur, în acelaşi pat în care m-am născut şi într-o zi pe care mi-o doream îndepărtată şi fără suferinţă. Tata a cumpărat-o la sfârşitul secolului al XIX-lea, când a fost scoasă la mezat, a închiriat parterul pentru prăvălii de lux companiei unor italieni şi şi-a păstrat etajul ca să trăiască aici fericit cu fata unuia dintre ei, Florina de Dios Cargamantos, remarcabilă interpretă a lui Mozart, poliglotă şi admiratoare a lui Garibaldi, femeia cea mai frumoasă şi mai talentată din câte au existat vreodată în oraş: mama mea.

Cuprinsul casei e încăpător şi luminos, cu ghirlande de stuc şi pardoseală în carouri din mozaic florentin şi cu patru uşi de sticlă ce dau într-un balcon prelung, unde mama se aşeza în serile de martie să cânte arii de dragoste cu verişoarele ei italience. De aici se vede parcul San Nicolás cu catedrala şi statuia lui Cristofor Columb şi, mai departe, magaziile de pe cheiul portului şi necuprinsul orizont al marelui fluviu Magdalena la douăzeci de leghe de la vărsare.

Singurul neajuns al casei este că soarele bate treptat dintr-o fereastră într-alta pe măsură ce se scurge ziua şi trebuie să le închizi pe toate ca să încerci să-ţi faci siesta în penumbra fierbinte. Când am rămas singur, la treizeci şi doi de ani, m-am mutat în odaia care fusese dormitorul părinţilor, am deschis o uşă de trecere spre bibliotecă şi am început să scot la licitaţie tot ce nu-mi mai era de trebuinţă pentru trai, adică, până la urmă, aproape tot, în afară de cărţi şi de pianolă.

Vreme de patruzeci de ani am fost făcător de ştiri la *El Diario de La Paz;* munca mea consta în a transpune şi completa în proză autohtonă ştirile din lume pe care le prindeam din zbor din spaţiul sideral pe unde scurte sau prin codul Morse. Astăzi mă întreţin, de bine, de rău, cu pensia de pe urma acelei îndeletniciri acum dispărute; mă întreţin şi mai anevoie cu aceea de profesor de gramatică spaniolă şi de latină, aproape deloc cu articolul din fiecare duminică pe care l-am scris fără întrerupere de peste o jumătate de veac şi absolut deloc cu cronicile muzicale şi teatrale pe care mi le publică *El Diario* pe gratis în nenumăratele ocazii când vin interpreţi de vază. N-am făcut niciodată altceva în afara scrisului, însă n-am vocaţie şi nici har de povestitor, ignor cu desăvârşire normele compoziţiei dramatice şi dacă m-am angajat la treaba asta e numai pentru că am încredere în înţelepciunea ce se desprinde din multele lecturi pe care le-am făcut în viaţă. Spus fără ocolişuri, sunt un nevolnic fără nici un merit şi fără strălucire, care n-ar fi avut nimic de lăsat moştenire urmaşilor, dacă n-ar fi fost faptele pe care mă pregătesc să le depăn cum voi putea în această poveste a marii mele iubiri.

În ziua în care am împlinit nouăzeci de ani, m-am deşteptat, ca de obicei, la cinci dimineaţa. Singura mea obligaţie, fiind vineri, era să scriu articolul cu semnătura mea care se publică duminica în *El Diario de La Paz.* Simptomele din

zori fuseseră cum nu se poate mai propice ca să nu fiu fericit: de cum s-a crăpat de ziuă, au început să mă doară toate oasele, fundul îmi ardea şi s-au pornit tunete prevestitoare de furtună, după trei luni de secetă. M-am spălat în timp ce se făcea cafeaua, mi-am servit o ceaşcă mare îndulcită cu miere de albine şi însoţită de două turte de tapioca şi mi-am pus salopeta de doc pe care o port în casă.

Tema articolului din ziua aceea se referea, de bună seamă, la cei nouăzeci de ani pe care-i împlineam. Niciodată nu m-am gândit la vârstă ca la o crăpătură de pe tavan prin care plouă şi care îţi arată cât ţi-a mai rămas de trăit. De mic copil am auzit spunându-se că, atunci când moare un om, păduchii ce i s-au strâns în claia de păr încep să mişune înspăimântaţi pe pernă, spre ruşinea familiei. Asta m-a impresionat într-atât că m-am lăsat tuns chilug pentru a merge la şcoală, iar rarele şuviţe ce mi-au mai rămas mi le spăl şi astăzi cu săpun de rufe. Ceea ce înseamnă, îmi spun acum, că de mic copil mi s-a dezvoltat mai tare simţul ruşinii sociale decât cel al morţii.

De luni de zile plănuisem ca articolul meu aniversar să nu fie obişnuita lamentaţie pentru anii scurşi, ci tocmai dimpotrivă: o glorificare a bătrâneţii. Am început întrebându-mă când am realizat că sunt bătrân şi cred că asta se întâmplase cu foarte puţin timp în urmă. La patruzeci şi doi de ani, mă dusesem la doctor din pricina unei dureri de spate care mă stânjenea la respirat. El n-a luat-o în seamă: e o durere firească la vârsta dumneavoastră, mi-a zis.

— În cazul acesta, i-am răspuns, ce nu e firesc este vârsta mea.

Doctorul mi-a zâmbit compătimitor. Văd că sunteţi un filosof, mi-a spus. A fost prima oară când m-am gândit la vârsta mea în termeni de bătrâneţe, dar nu peste mult am şi uitat-o. M-am deprins să mă trezesc în fiecare zi cu altă durere

ce-şi tot schimba locul şi felul pe măsură ce anii treceau. Uneori părea ca o gheară a morţii şi a doua zi dispărea. Cam pe atunci am auzit spunându-se că primul semn de bătrâneţe e când începi să semeni cu tatăl tău. Trebuie să fiu, pesemne, condamnat la tinereţe eternă, mi-a trecut prin cap, fiindcă profilul meu cabalin nu va semăna în veci nici cu cel de vajnic locuitor din Caraibe, cum a fost tata, şi nici cu cel roman imperial al mamei. Adevărul e că primele schimbări sunt atât de lente, că abia dacă se zăresc şi te vezi mai departe de dinlăuntru ca întotdeauna, dar ceilalţi le remarcă de dinafară.

În cea de a cincea decadă, începusem să-mi imaginez ce însemna bătrâneţea, când am constatat cele dintâi goluri ale memoriei. Îmi căutam prin toată casa ochelarii, până descopeream că îi aveam pe nas, sau mă băgăm cu ei sub duş, sau mi-i puneam pe cei de citit fără să mi-i scot pe cei de distanţă. Într-o zi am luat micul dejun de două ori, pentru că am uitat şi am învăţat să recunosc îngrijorarea prietenilor când nu îndrăzneau să-mi atragă atenţia că le povesteam aceeaşi anecdotă pe care le-o spusesem săptămâna trecută. Pe vremea aceea aveam în minte un pomelnic cu chipuri cunoscute şi altul cu numele fiecăruia, dar, în momentul când trebuia să salut, nu izbuteam să fac să coincidă chipurile şi numele.

Vârsta mea sexuală nu m-a preocupat niciodată, pentru că puterile mele nu depindeau atât de mine, cât de ele, şi ele ştiau cum s-o facă şi de ce anume atunci când voiau. Astăzi râd de băieţii de optzeci de ani care se duc la doctor îngroziţi de obsesiile astea, fără să ştie că la nouăzeci e şi mai rău, dar nu mai contează: sunt riscurile de a fi în viaţă. În schimb, e o binecuvântare a vieţii că memoria bătrânilor slăbeşte pentru lucrurile care nu sunt esenţiale, dar că rareori dă greş pentru cele care ne interesează cu adevărat. Cicero a ilustrat aceasta dintr-o

trăsătură de condei: „Nu-i pe lume bătrân care să uite unde şi-a ascuns comoara".

Cu reflecţiile astea, şi multe altele, terminasem o primă ciornă a articolului când soarele de august izbucni printre migdalii din parc, iar vasul poştal de pe fluviu, care întârziase o săptămână din pricina secetei, a intrat şuierând în canalul portului. Mi-am zis: iată cum vin cei nouăzeci de ani ai mei. Nu voi şti niciodată de ce, nici nu încerc să aflu, dar imaginea aceea cutremurătoare a fost imboldul care m-a făcut să-i dau telefon Rosei Cabarcas ca să mă ajute să-mi cinstesc aniversarea cu o noapte libertină. De ani de zile făcusem pace bună cu trupul meu, dedicându-mă recitirii capricioase a clasicilor mei şi programelor mele particulare de muzică cultă, însă dorinţa din ziua aceea a fost atât de năvalnică, încât mi s-a părut un dar de la Dumnezeu. După ce am vorbit la telefon, n-am mai putut scrie. Mi-am atârnat hamacul într-un ungher al bibliotecii, unde în cursul dimineţii nu bate soarele, şi m-am trântit, cu o piatră pe suflet din pricina zbuciumului aşteptării.

Fusesem un copil răsfăţat, cu o mamă înzestrată cu multiple virtuţi, răpusă de oftică la cincizeci de ani, şi cu un tată formalist căruia nu i s-a cunoscut niciodată vreun pas greşit şi care a fost găsit în zori mort în patul lui de văduv, în ziua când s-a semnat tratatul de la Neerlandia, punându-se astfel capăt Războiului de O Mie de Zile şi multor alte războaie civile din secolul trecut. Pacea a schimbat oraşul într-un sens neprevăzut şi nedorit. O mulţime de femei libere înţesară până la delir vechile cârciumi de pe Strada Mare, care s-a numit mai târziu Drumul Abello şi acum e Paseo Colón, în oraşul acesta drag mie, atât de apreciat de locuitorii lui, dar şi de străini, datorită omeniei celor de aici şi limpezimii luminii sale.

Niciodată nu m-am culcat cu vreo femeie fără s-o plătesc, şi pe puţinele care nu erau de meserie le-am convins prin argumente ori cu de-a sila să primească bani chiar de-ar fi să-i arunce la gunoi. Cam pe la douăzeci de ani, am început să ţin un catastif cu numele, vârsta, locul şi câteva însemnări privitoare la împrejurările şi la felul în care se petrece totul. Până la cincizeci de ani, ajunsesem la cinci sute paisprezece femei cu care o făcusem cel puţin o dată. Am încetat să mai notez când trupul nu mai răzbea cu atâtea şi puteam ţine socoteala fără catastif. Îmi aveam propria etică. Niciodată n-am făcut amor în grup ori în locuri publice, nici n-am împărtăşit secrete şi nici n-am povestit vreo aventură a trupului sau a sufletului, căci de tânăr am luat aminte că nici una nu rămâne nepedepsită.

Singura legătură ciudată a fost cea pe care am păstrat-o ani în şir cu credincioasa mea Damiana. Era aproape o copilă, cu trăsături indiene, voinică şi sălbatică, zgârcită la vorbă, dar hotărâtă, care umbla desculţă, ca să nu mă deranjeze pe când scriam. Îmi amintesc că stăteam şi citeam *Mândra andaluză* în hamacul din pridvor şi am văzut-o din întâmplare aplecată peste albie, cu o fustă atât de scurtă, că lăsa descoperite rotunjimile-i ispititoare. Pradă unei înflăcărări nestăvilite, i-am ridicat-o la spate, i-am coborât chiloţii până la genunchi şi am pătruns-o altminteri. „Vai, domnule, spuse ea cu un geamăt lugubru, locul ăsta nu-i făcut pentru intrat, ci pentru ieşit." Un tremur puternic îi străbătu trupul, dar rămase neclintită. Umilit fiindcă o umilisem, am vrut să-i plătesc dublu faţă de preţul celor mai scumpe de pe vremea aceea, dar n-a acceptat nici un gologan şi-am fost nevoit să-i măresc simbria socotind o împreunare pe lună, veşnic pe când spăla rufele şi veşnic pe la spate.

Mi-a trecut uneori prin cap că însemnările acelea referitoare la culcat ar fi un temei straşnic

pentru o relatare a rătăcirilor vieţii mele, şi titlul mi-a picat din cer: *Povestea târfelor mele triste.* Viaţa mea socială, în schimb, era lipsită de interes: orfan de tată şi de mamă, burlac fără viitor, ziarist mediocru de şase ori finalist la Jocurile Florale din Cartagena de Indias şi favorit al caricaturiştilor datorită urâţeniei mele exemplare. Pe scurt: o viaţă ratată care începuse prost din după-amiaza în care mama m-a dus de mână, la nouăsprezece ani, să vedem dacă reuşeam să public în *El Diario de La Paz* o cronică a vieţii liceului scrisă de mine la orele de spaniolă şi de retorică. S-a publicat duminica următoare cu o prezentare dătătoare de speranţă a directorului. Au trecut anii şi, când am aflat că mama plătise publicarea cronicii şi a următoarelor şapte, era prea târziu să-mi mai fie ruşine, căci coloana mea săptămânală zbura cu propriile aripi şi, pe deasupra, mai eram şi făcător de ştiri, şi critic muzical.

De când mi-am luat bacalaureatul cu diplomă de merit am început să predau ore de spaniolă şi de latină la trei licee de stat în acelaşi timp. Am fost un profesor slab, fără pregătirea necesară, fără vocaţie şi fără nici o milă faţă de acei bieţi copii pentru care venitul la şcoală era singurul mijloc de a scăpa de tirania părinţilor. N-am putut face nimic altceva pentru ei decât să-i ţin sub teroarea riglei mele de lemn ca să se procopsească de la mine măcar cu poemul favorit: „Acestea, Fabrio, ah, durere, ce-acum le vezi, câmpii-n singurătate, deal sumbru, fost-au odat' Italica faimoasă". Abia la bătrâneţe am aflat, din întâmplare, porecla caraghioasă pe care mi-au dat-o elevii pe ascuns: „Profesorul Deal Sumbru".

Asta e tot ce mi-a dăruit viaţa şi n-am făcut nimic să obţin mai mult. Prânzeam singur într-o pauză şi la şase după-amiaza ajungeam la redacţia ziarului să captez semnalele din spaţiul sideral. La unsprezece noaptea, când se închidea ediţia, începea viaţa mea adevărată. Dormeam în

Cartierul Chinezesc de două sau trei ori pe săptămână şi în tovărăşii atât de diferite, că în două rânduri am fost încununat drept clientul anului. După cina în apropiata cafenea Roma, alegeam orice bordel la întâmplare şi mă strecuram pe ascuns pe poarta curţii din spate. O făceam pentru plăcerea mea, dar până la urmă şi din raţiuni profesionale, graţie limbariţei grangurilor din viaţa politică ce le dezvăluiau secretele de stat amantelor de o noapte, fără să se gândească defel că opinia publică îi auzea prin pereţii de carton. Pe calea asta, de bună seamă, am descoperit şi că burlăcia mea fără leac era pusă pe seama unei pederastii nocturne pe care mi-o satisfăceam cu copiii orfani de pe Strada Crimei. Am avut norocul să uit aşa ceva, între alte motive întemeiate şi pentru că am aflat şi vorbele bune ce se spuneau despre mine şi le-am apreciat la justa lor valoare.

N-am avut niciodată prieteni la cataramă, şi puţinii care s-au apropiat de mine sunt acum la New York. Vreau să spun că sunt morţi, căci acolo presupun eu că se duc sufletele rătăcitoare ca să nu se confrunte cu adevărul vieţii lor trecute. De când m-am pensionat, am puţine de făcut, doar să-mi duc articolele la ziar vinerea după-amiaza sau diverse obligaţii de oarecare însemnătate: concerte la Belle Arte, expoziţii de pictură la Centrul Artistic, al cărui membru fondator sunt; câte o conferinţă patriotică la Societatea de îmbunătăţiri pentru Populaţie sau un eveniment de seamă precum stagiunea în care s-a produs artista Fábregas la Teatrul Apolo. În tinereţe, mă duceam la sălile de cinema în aer liber unde, la fel de bine, ne putea lua prin surprindere o eclipsă de lună sau o dublă pneumonie din pricina unei averse răzleţe. Însă, mai mult decât filmele, mă interesau păsărelele de noapte care se culcau pe cât costa biletul de intrare sau pe gratis, ori pe datorie. Fiindcă cinematograful nu e genul meu. Cultul

obscen al lui Shirley Temple a fost picătura care a făcut să se verse paharul.

Singurele mele călătorii au fost cele patru la Jocurile Florale de la Cartagena de Indias, înainte de a împlini treizeci de ani, şi una într-o noapte cumplită cu şalupa cu motor, fiind invitat de Sacramento Montiel la inaugurarea unui bordel al său la Santa Marta. În privinţa vieţii mele casnice, nu sunt lacom din fire şi am gusturi simple. De când Damiana a îmbătrânit şi nu s-a mai gătit la mine acasă, unica mea mâncare regulată a fost *tortilla* cu cartofi la cafeneaua Roma, după ce se închidea ziarul.

Astfel încât, în ajunul zilei când împlineam nouăzeci de ani, am rămas nemâncat şi n-am putut să mă concentrez să citesc în aşteptarea veştilor de la Rosa Cabarcas. Greierii ţârâiau din răsputeri în zăpuşeala de la ora două, şi iureşul soarelui prin ferestrele deschise m-a silit să schimb în trei rânduri locul hamacului. Întotdeauna mi s-a părut că în zilele mele de naştere soarele dogorea cel mai tare din tot anul şi învăţasem să-l suport, dar starea sufletească din ziua aceea nu m-a lăsat să-i ţin piept. La patru, am încercat să mă liniştesc cu cele şase suite pentru violoncel de Johann Sebastian Bach, în versiunea definitivă a lui don Pablo Casáls. Le consider tot ce poate fi mai înţelept din toată muzica, dar, în loc să mă calmeze, ca de obicei, m-au lăsat într-o stare de deprimare cumplită. Am adormit la a doua, care mi se pare puţin cam molatică, şi în vis am amestecat tânguirea violoncelului cu aceea a unui vapor trist care a ridicat ancora. Aproape imediat m-a trezit telefonul, şi vocea ruginită a Rosei Cabarcas m-a redat vieţii. Prost să fii, noroc să ai, mi-a zis. Am găsit o puicuţă mai grozavă decât cea pe care o doreai tu, dar are un cusur: abia dacă merge pe paisprezece ani. Nu-mi pasă dacă trebuie să schimb scutece, i-am răspuns în glumă, fără să-i înţeleg motivele. Nu-i vorba de tine, mi-a spus ea,

dar cine o să ispăşească pentru mine cei trei ani de închisoare? Nimeni n-avea să ispăşească nimic şi în nici un caz ea, bineînţeles. Îşi recruta fetele dintre minorele care vindeau în prăvălia ei, pe care le iniţia şi le exploata până treceau la viaţa şi mai grea de târfe cu diplomă, în bordelul faimos ţinut de Eufemia La Negra. Nu plătise niciodată vreo amendă, fiindcă grădina ei era o Arcadie pentru autorităţile din partea locului, de la guvernator până la cel mai mărunt slujbaş de primărie, şi era de neînchipuit că pe patroană n-ar ţine-o puterile să încalce legea după bunul ei plac. Astfel că scrupulele ei de ultim moment n-aveau, pesemne, alt scop decât să profite cât mai mult de favorurile pe care le făcea: cu atât mai scumpe, cu cât meritau o pedeapsă mai mare. Diferendul s-a aplanat o dată cu adăugarea sumei de doi pesos pentru servicii şi ne-am înţeles ca la zece noaptea eu să fiu la ea acasă cu cinci pesos, bani gheaţă şi plătiţi dinainte. Nici un minut mai devreme, căci copila trebuia să le dea de mâncare fraţilor mai mici şi apoi să-i culce şi să se mai îngrijească şi de maică-sa, beteagă din pricina reumatismului.

Mai erau patru ceasuri. Pe măsură ce se scurgeau, pieptul mi se umplea de o spumă acră ce nu mă lăsa nicicum să respir. M-am străduit zadarnic să-mi amăgesc timpul cu îmbrăcatul. Nimic nou, de bună seamă, dacă până şi Damiana spune că mă îmbrac cu ritualul unui episcop. M-am tăiat cu briciul de bărbierit, am fost nevoit să aştept până se răceşte apa de la duş, încălzită prea tare de soarele ce bătea în ţevi, şi simplul efort de a mă şterge cu prosopul m-a făcut să năduşesc iar. M-am îmbrăcat potrivit norocului din noaptea aceea: costumul de in alb, cămaşa cu dungi albastre cu guler scrobit cu pap, cravata de mătase chinezească, ghetele văcsuite cu ţincvais şi ceasul de aur cu coroniţă, cu lanţul prins la butoniera reverului. La sfârşit, mi-am îndoit înăuntru

manşetele pantalonilor, să nu se vadă că sunt cu o şchioapă mai scund.

Am faima de zgârcit, pentru că nimeni nu-şi poate închipui că sunt chiar aşa de sărac locuind unde locuiesc, şi adevărul e că o noapte ca aceea era cu mult peste mijloacele mele. Din cutia cu economii de sub pat am scos doi pesos pentru plata camerei, patru pentru madamă, trei pentru copilă şi cinci de rezervă, pentru masa mea de seară şi alte cheltuieli mărunte. Aşadar, cei paisprezece pesos pe care mi-i dă ziarul pentru o lună de articole duminicale. I-am ascuns într-un buzunar secret de la betelie şi m-am parfumat cu pulverizatorul cu apă de colonie marca Lanman & Kemp-Barclay & Comp. Atunci am simţit gheara panicii şi, la primul dangăt de la opt, am coborât pe bâjbâite scările în beznă, năduşind de spaimă, şi am ieşit în noaptea strălucitoare a ajunului zilei mele.

Se răcorise. Grupuri de bărbaţi singuri discutau ţipând în gura mare despre fotbal pe Paseo Colón, printre taximetriştii opriţi în şir pe mijlocul străzii. O orchestră de alămuri cânta un vals languros pe aleea străjuită de salcâmi înfloriţi. Una dintre târfuliţele sărmane care-şi vânează clienţii în văzul lumii pe Strada Notarilor mi-a cerut, ca întotdeauna, o ţigară şi i-am răspuns ca întotdeauna: De când m-am lăsat de fumat, se împlinesc azi treizeci şi trei de ani, două luni şi şaptesprezece zile. Trecând prin dreptul *Firului de Aur* m-am privit în vitrinele iluminate şi nu m-am văzut aşa cum mă simţeam, ci mai bătrân şi mai prost îmbrăcat.

Cu puţin înainte de zece, am luat un taxi şi i-am cerut şoferului să mă ducă la Cimitirul Universal, pentru a nu se şti unde mergeam de fapt. S-a uitat la mine amuzat prin oglindă şi mi-a spus: Nu mă speriaţi, domnule învăţat, să dea Dumnezeu să rămân mai departe la fel de viu ca dumneavoastră! Am coborât împreună în faţa cimitirului, fiindcă el n-avea să-mi dea restul, şi

am fost nevoiţi să schimbăm la „Mormântul", o bodegă amărâtă unde îşi plâng morţii beţivanii din zori. Când ne-am încheiat socotelile, şoferul mi-a spus cât se poate de serios: Fiţi cu băgare de seamă, domnule, că acum casa Rosei Cabarcas nu mai e nici pe departe cum a fost. N-am putut să nu-i mulţumesc, convins, ca toată lumea, că nu există nici un secret sub soare pentru şoferii de pe Paseo Colón.

Am intrat într-un cartier de oameni săraci ce n-avea nimic comun cu acela pe care îl cunoscusem pe timpul meu. Erau aceleaşi străzi largi cu nisip fierbinte, case cu uşile deschise, pereţi din scânduri negeluite, acoperişuri din frunze de palmier şi curţi cu pietriş. Dar oamenii de acolo îşi pierduseră tihna. În majoritatea caselor se ţineau petrecerile obişnuite de vinerea seara, al căror vacarm te făceau să te cutremuri. Oricine putea intra pentru cincizeci de centime la petrecerea care-i plăcea mai mult, dar putea foarte bine şi să danseze pe gratis în curte. Eu mergeam de zor, dornic să mă înghită pământul cu hainele mele de filfizon cu tot, însă nimeni nu m-a luat în seamă, în afară de un mulatru slăbănog care moţăia aşezat în poarta unei case.

— Salut, şefu', mi-a strigat vesel nevoie mare, futai plăcut!

Ce puteam face altceva decât să-i mulţumesc? Am fost silit să mă opresc în trei rânduri să-mi trag sufletul înainte de a ajunge în vârful ultimei coaste. De acolo am văzut uriaşa lună de aramă ce se înălţa la orizont şi, din senin, o urgenţă a pântecelui m-a făcut să mă tem pentru soarta mea, dar nu m-a ţinut mult. La capătul străzii, acolo unde cartierul se prefăcea într-o pădurice de pomi fructiferi, am intrat în prăvălia Rosei Cabarcas.

Nu părea aceeaşi. Fusese madama cea mai discretă şi tocmai de aceea şi cea mai cunoscută. O femeie voinică, pe care voiam s-o facem sergent de

pompieri, punându-i pe cap o cunună, atât pentru corpolenţa ei, cât şi pentru eficienţa cu care stingea focul bărbaţilor din cartier. Dar singurătatea îi împuţinase trupul, îi zbârcise pielea şi-i ascuţise vocea cu atâta măiestrie, că părea o copilă bătrână. De pe vremuri nu-i mai rămâneau acum decât dinţii perfecţi, cu unul pe care şi-l îmbrăcase în aur din cochetărie. Ţinea doliu strict pentru bărbatul ei, mort după cincizeci de ani de viaţă împreună, şi adăugase un soi de bonetă neagră la moartea singurului fiu care o ajuta în afacerile ei dubioase. Doar ochii diafani şi cruzi îi străluceau, plini de viaţă, şi, privindu-i, mi-am dat seama că nu-şi schimbase firea.

Prăvălia avea un bec slab în tavan şi mai nimic de vânzare prin dulapuri, care nici măcar nu slujeau drept paravan unui comerţ în gura mare strigat şi cunoscut de toată lumea, dar pe care nimeni nu voia să-l recunoască. Rosa Cabarcas tocmai servea un client când am intrat pe vârfuri. Nu ştiu dacă nu m-a recunoscut într-adevăr sau s-a prefăcut doar, ca să păstreze aparenţele. M-am aşezat pe scaunul de aşteptare până avea să fie liberă şi am încercat să o recompun în memorie aşa cum fusese. Nu doar o singură dată, pe când amândoi eram încă zdraveni, mă lecuise de spaime şi ea. Cred că mi-a citit gândurile, fiindcă s-a întors spre mine şi m-a cercetat cu o privire îngrijorător de scrutătoare. Nu trece timpul pentru tine, oftă cu tristeţe. Eu am vrut s-o măgulesc: pentru tine trece, dar spre bine. Serios, mi-a zis ea, chiar ţi s-a mai înviorat puţin faţa de cal mort. Poate fiindcă mi-am schimbat ieslea, i-am răspuns ştrengăreşte. S-a însufleţit. Din câte mi-amintesc, aveai o sculă de condamnat la galere. Cum o duce? M-am eschivat: Tot ce s-a schimbat de când nu ne-am mai văzut e că uneori îmi arde fundul. Diagnosticul ei nu s-a lăsat aşteptat: Pentru că nu-l foloseşti. Îl am numai pentru ce l-a făcut Domnul, i-am răspuns, dar mă ardea într-adevăr de multă

vreme şi întotdeauna pe lună plină. Rosa a scotocit prin sertarele vraişte şi a desfăcut o sticluţă cu o pomadă verde ce mirosea a tinctură de arnică. Să-i spui copilei să ţi-o ungă cu degeţelul ei aşa, şi şi-a învârtit arătătorul cu o elocvenţă neruşinată. I-am răspuns că, slavă Domnului, eram încă în stare să mă descurc fără unsori de vraci. Ea mi-a zis batjocoritor: Vai, maestre, îţi cer iertăciune! Şi a trecut la subiect.

Copila e în cameră de la ora zece, mi-a spus; e frumoasă, curată şi bine crescută, dar moartă de frică, pentru că o prietenă de-ale ei, care fugise cu un stivuitor din Gayra, sângerase preţ de două ceasuri până a murit. Dar, mă rog, a încuviinţat Rosa, se înţelege, căci cei din Gayra au faima de a mulţumi şi măgăriţele. Şi şi-a reluat şirul: Sărmănica, pe deasupra mai trebuie să muncească şi cât e ziulica de lungă cosând nasturi într-o fabrică. Nu mi s-a părut c-ar fi o îndeletnicire chiar atât de grea. Aşa cred bărbaţii, mi-a replicat ea, dar e mai cumplită decât să spargi piatră. În afară de asta, mi-a mai mărturisit că i-a dat copilei o licoare cu bromură şi valeriană şi că acum era adormită. Mi-a fost teamă că mila era alt şiretlic pentru a mări preţul, însă nu, a zis ea, cuvântul meu e cuvânt. Cu nişte reguli stricte: fiecare lucru plătit aparte, cu bani peşin şi în avans. Aşa a şi fost.

Am urmat-o prin curte, înduioşat de chipul ei ofilit şi de mersul anevoios, cu picioarele umflate în ciorapii de bumbac grosolan. Luna plină prindea să ajungă în mijlocul cerului şi lumea se vedea parcă scufundată în apă verde. Aproape de prăvălie, se afla un şopron acoperit cu frunze de palmier pentru chefurile slujbaşilor de la primărie, cu o mulţime de taburete din piele şi de hamacuri atârnate de furci. În curtea din spate, unde începea păduricea de pomi fructiferi, era o galerie cu şase cămăruţe de chirpici netencuite, cu plase de sârmă împotriva ţânţarilor la ferestre. Singura ocupată era

în penumbră, iar Toña La Negra cânta la radio un cântec de dragoste nefericită. Rosa Cabarcas a răsuflat adânc: Boleroul e viaţa. Eu eram de aceeaşi părere, dar până astăzi nu m-am încumetat s-o scriu. Ea împinse uşa, intră o clipă şi ieşi îndată. E tot adormită, spuse. Ai face bine s-o laşi să se odihnească atât cât simte nevoia, noaptea ta e mai lungă decât a ei. Eu eram zăpăcit: Ce crezi că trebuie să fac? Ştii tu ce să faci, mi-a răspuns ea cu o blândeţe deplasată, nu degeaba eşti învăţat. S-a întors cu spatele şi m-a lăsat singur cu spaima mea.

N-aveam scăpare. Am intrat în cămăruţă cu inima bătându-mi nebuneşte şi am văzut-o pe copila adormită, goală şi neajutorată în uriaşul pat închiriat, aşa cum o făcuse maică-sa. Zăcea pe o parte, cu faţa spre uşă, luminată din tavan de un bec puternic ce scotea în evidenţă toate amănuntele. M-am aşezat s-o contemplu de pe marginea patului, subjugat de vraja celor cinci simţuri.

Era oacheşă şi caldă. O supuseseră la un regim de igienă şi înfrumuseţare ce n-a neglijat nici puful care-i mijea la pubis. Îi ondulaseră părul şi avea la unghiile de la mâini şi de la picioare un lac natural, dar pielea de culoarea melasei se vedea aspră şi julită. Sânii de curând iviţi păreau încă de băieţel, dar se simţeau împinşi de o energie secretă, gata să se dezlănţuie. Partea cea mai frumoasă a trupului ei erau picioarele mari cu care, de bună seamă, păşea tainic, cu degete lungi şi sensibile ca alte mâini. Era umedă de o sudoare fosforescentă, în pofida ventilatorului, iar căldura devenea insuportabilă pe măsură ce noaptea înainta. Era cu neputinţă să-ţi imaginezi cum arăta în realitate faţa vopsită grosolan, sub stratul dens de pudră de orez cu două pete de fard pe obraji, cu gene false, sprâncenele şi pleoapele parcă date cu negru de fum şi buzele mărite cu ruj ca ciocolata. Însă fardurile nu reuşeau să-i ascundă trăsăturile: nasul mândru, sprâncenele împreunate, buzele

îmbietoare. Mi-am zis: un tăuraş fraged gata de luptă.

La unsprezece, m-am dus, ca de obicei, la baie, unde se aflau, pe un scaun, hainele-i de fată nevoiaşă, împăturite cu grijă de bogătană: o rochie de stambă imprimată cu fluturi, nişte chiloţi galbeni de barchet şi sandale de sfoară de agavă. Peste haine era o brăţară ieftină şi un lănţişor foarte fin cu un medalion cu Fecioara. Pe poliţa chiuvetei, o poşetă cu un ruj, o cutiuţă de farduri, o cheie şi nişte monede mărunte. Totul atât de ieftin şi de uzat, că nu mi-am putut imagina pe nimeni atât de sărac ca ea.

M-am dezbrăcat şi mi-am aranjat hainele cum am putut mai bine pe umeraş, ca să nu şifonez mătasea cămăşii şi dunga pantalonilor de in. Am urinat în closetul cu lanţ, aşezat precum m-a învăţat de mic copil Florina de Dios, pentru a nu stropi marginea vasului şi, chiar şi acum, lăsând modestia la o parte, cu un şuvoi năvalnic şi neîntrerupt, de mânz sălbatic. Înainte de a ieşi, m-am apropiat de oglinda chiuvetei. Calul care m-a privit de acolo nu era mort, ci lugubru şi avea o guşă ca un papă, pleoapele umflate, iar coama care fusese odinioară chica mea de muzician era acum rărită.

— La naiba – i-am zis – ce pot să fac dacă nu-ţi sunt pe plac?

Străduindu-mă să n-o trezesc, m-am aşezat gol pe pat şi am cercetat-o puţin câte puţin, căci vederea mi se deprinsese cu amăgirile luminii roşiatice. Mi-am plimbat vârful arătătorului de-a lungul grumazului năduşit şi toată fiinţa i s-a înfiorat lăuntric, precum un acord de harfă, întorcându-se spre mine cu un fornăit ce m-a învăluit în aburul răsuflării ei acrişoare. Am strâns-o de nas cu degetul mare şi arătătorul, şi ea s-a scuturat, şi-a ferit capul şi mi-a întors spatele fără să se trezească. Am încercat să-i desfac picioarele cu genunchiul, îmboldit de o ispită neprevăzută.

La primele două tentative s-a împotrivit cu pulpele încordate. I-am cântat la ureche: „Patul Delgadinei de îngeri e străjuit". S-a destins puţin. Un curent fierbinte mi-a urcat prin vene şi lenta mea vietate ieşită la pensie se trezi din somnul ei prelung.

Delgadina, sufletul meu, am implorat-o cu jind. Delgadina. Ea scoase un geamăt sumbru, scăpă dintre coapsele mele, îmi întoarse spatele şi se strânse ca un melc în căsuţa lui. Licoarea cu valeriană a fost pesemne la fel de eficace pentru mine ca şi pentru ea, fiindcă nici ea, nici altcineva n-a păţit nimic. Dar nu mi-a păsat. M-am întrebat la ce bun s-o deştept, aşa umilit şi trist cum mă simţeam şi rece ca un chefal.

Limpezi, necruţătoare, răsunară atunci clopotele vestind miezul nopţii şi începură zorii zilei de 29 august, ziua martiriului Sfântului Ioan Botezătorul. O fiinţă omenească plângea în hohote pe stradă şi nimeni n-o lua în seamă. M-am rugat pentru ea, dacă avea nevoie de aşa ceva, dar şi pentru mine, în chip de mulţumire pentru darurile primite. „Nimeni să nu se amăgească la gândul că va dura ce-şi doreşte mai mult decât tot ce-a fost." [1] Copila gemu prin somn şi m-am rugat şi pentru ea: „Căci toate-s sortite să treacă pe astă lume". Apoi am stins radioul şi lumina, să dorm.

M-am trezit în revărsatul zilei, fără să-mi amintesc unde mă aflam. Copila dormea mai departe cu spatele la mine, ghemuită ca un făt. Am avut senzaţia neclară că o simţisem sculându-se în beznă şi că auzisem apa trasă la baie, dar se putea prea bine să fi visat. A fost ceva nou pentru mine. Nu cunoşteam vicleşugurile seducţiei şi veşnic îmi alesesem la întâmplare iubitele de o noapte, mai curând luându-mă după preţ decât după farmecele lor, şi făcusem dragoste fără dragoste, pe jumătate îmbrăcaţi, de cele mai multe ori, şi întotdeauna pe întuneric, pentru a ne închipui că suntem mai buni. În noaptea aceea am descoperit plăcerea de necrezut de a contempla trupul unei femei

adormite fără îmboldirea dorinţei sau opreliştile pudorii.

M-am sculat la cinci, îngrijorat din pricina articolului meu duminical care trebuia să fie pe masa redacţiei înainte de douăsprezece. Mi-am uşurat pântecele punctual, încă stăpânit de ceea ce răscolea în mine luna plină şi, când am tras apa, am simţit că necazurile mele din trecut au pierit şi ele, scurgându-se în canal. Când m-am întors în cameră, proaspăt şi îmbrăcat, copila dormea cu faţa în sus în lumina împăciuitoare a răsăritului, de-a curmezişul pe pat, cu braţele desfăcute în cruce şi stăpână absolută a feciorii sale. Domnul să ţi-o păstreze, i-am zis. I-am pus pe pernă toţi banii şi mi-am luat rămas-bun pentru totdeauna cu o sărutare pe frunte. Casa, ca orice bordel în zori, era tot ce poate fi mai aproape de paradis. Am ieşit pe poarta dinspre pădurice să nu întâlnesc pe nimeni. Am început să simt, în bătaia soarelui dogoritor din stradă, povara celor nouăzeci de ani, şi să socotesc minut cu minut clipele nopţilor pe care le mai aveam până va fi să mor.

2

Scriu această poveste în puţinul rămas din biblioteca părinţilor mei, ale cărei rafturi stau să se prăbuşească graţie răbdării cariilor. La urma urmelor, pentru ce mai am eu de făcut pe lumea asta, mi-ar fi de-ajuns dicţionarele mele de toate soiurile, primele două serii ale *Episoadelor Naţionale* de don Benito Pérez Galdós şi *Muntele vrăjit,* care m-a învăţat să înţeleg stările de spirit denaturate de oftică ale mamei.

Spre deosebire de alte mobile şi de mine însumi, masa mare la care scriu pare a se bucura de o sănătate tot mai bună o dată cu trecerea timpului, pentru că a fost făcută din esenţe fine de către bunicul meu din partea tatălui, care a fost tâmplar de corăbii. Deşi nu-s obligat s-o scriu, o împodobesc în fiecare dimineaţă cu rigoarea zadarnică ce m-a făcut să pierd atâtea iubiri. Am la îndemână cărţile mele complice: cele două tomuri din *Primul Dicţionar Ilustrat* al Academiei Regale, din 1903; *Tezaurul Limbii Castiliene sau Spaniole* de don Sebastián de Covarrubias; gramatica lui don Andrés Bello, pentru vreo eventuală îndoială semantică, aşa cum se cuvine; noul *Dicţionar ideologic* al lui don Julio Casares, în special pentru antonimele şi sinonimele sale, apoi *Vocabulario della Lingua Italiana* de Nicola Zingarelli, spre a mă folosi de limba mamei, pe care am învăţat-o din leagăn, şi dicţionarul de latină pe care, fiind mama celorlalte două, o consider limba mea de obârşie.

În stânga mesei de scris ţin veşnic cinci file de hârtie velină de mărime obişnuită pentru articolul meu de duminică şi cornul cu praf pentru scrisori, pe care-l prefer modernului tampon de sugativă. În dreapta se află călimara şi tocurile din metal uşor cu perniţa de aur, deoarece încă mai

scriu cu literele acelea romantice învăţate de la Florina de Dios ca să nu mă deprind cu caligrafia oficială a soţului ei, care a fost notar şi expert contabil până şi-a dat duhul. De multă vreme ni s-a impus la ziar să scriem la maşină, spre o mai bună calculare a textului cules la linotip şi o mai mare siguranţă a imprimării, dar niciodată n-am dar curs acestui prost obicei. Am scris mai departe de mână, transcriind apoi la maşină cu un istovitor ciocănit de găină, graţie privilegiului ingrat de a fi colaboratorul cel mai vechi. Astăzi, pensionat, dar nu învins, mă bucur de favoarea sacră de a lucra acasă, cu telefonul închis, pentru ca nimeni să nu mă deranjeze, şi fără cenzor care să urmărească ce scriu peste umărul meu.

Trăiesc fără câini, fără păsări şi n-am nici servitori, în afară de credincioasa mea Damiana care m-a scos din încurcăturile cele mai neaşteptate şi continuă să vină o dată pe săptămână să mai deretice, chiar aşa cum e acum, căci stă prost cu vederea şi cu mintea. Pe patul de moarte, mama m-a implorat să mă însor de tânăr cu o femeie albă, să facem măcar trei copii, unul neapărat o fată cu numele ei, pe care-l purtaseră maică-sa şi bunică-sa. Am luat aminte la rugămintea ei fierbinte, dar aveam o idee atât de flexibilă despre tinereţe, că niciodată nu mi s-a părut prea târziu. Până într-o zi călduroasă la prânz, când am greşit uşa în casa pe care o avea familia Palomares de Castro la Pradomar şi-am surprins-o goală pe Ximena Ortiz, mezina, care îşi făcea siesta în dormitorul de alături. Era culcată cu spatele la uşă şi s-a întors să mă privească peste umăr cu un gest atât de iute, că nu mi-a lăsat timp să fug. Ah, iertare, am izbutit să bâigui cu sufletul la gură. Ea a zâmbit, s-a întors spre mine cu o mişcare de gazelă şi mi s-a arătat din cap până-n picioare. Toată odaia părea saturată de intimitatea ei. Nu era chiar în pielea goală, căci avea după ureche o floare otrăvitoare cu petale portocalii, ca

Olympia lui Manet, şi, tot ca ea, purta o brăţară de aur la încheietura mâinii drepte şi o coleretă de perle mărunte. Nu mi-am imaginat în veci că aş putea vedea ceva mai tulburător câte zile voi mai avea, iar astăzi pot adeveri că am avut dreptate.

Am închis brusc uşa, ruşinat de stângăcia mea şi hotărât s-o uit. Însă Ximena Ortiz nu m-a lăsat. Îmi trimitea mesaje prin prietene comune, bileţele incitante, ameninţări brutale, în vreme ce se răspândea zvonul că eram îndrăgostiţi nebuneşte unul de altul, fără ca noi să fi schimbat vreun cuvânt. A fost imposibil să rezist. Avea nişte ochi de pisică sălbatică, un trup la fel de provocator şi îmbrăcată, şi goală şi nişte plete bogate de aur răvăşit, al căror parfum de femeie mă făcea să plâng de furie, muşcând perna. Ştiam că nicicând n-avea să fie dragoste, dar atracţia satanică pe care o exercita asupră-mi era atât de neîndurătoare, că mă străduiam să mă alin cu toate femeiuştile cu ochi verzi care-mi ieşeau în cale. N-am izbutit vreodată să-mi sting focul amintirii sale în patul de la Pradomar, aşa încât m-am predat ei, cerându-i mâna cu tot dichisul, cu schimb de verighete şi anunţ de nuntă mare înainte de Rusalii.

Vestea a avut răsunet mai puternic în Cartierul Chinezesc decât pe la cluburile de societate. Mai întâi cu glume, dar apoi a stârnit nemulţumirea certă a multora care considerau căsătoria drept ceva mai curând ridicol decât sacru. Logodna mea a respectat tot ritualul moralei creştine pe terasa cu orhidee de pe malul Amazonului şi glastre atârnate cu ferigi din casa viitoarei mele soţii. Ajungeam pe la şapte seara, în costum întreg din in alb şi veşnic cu vreun cadou, fie mărgele de artizanat, fie bomboane de ciocolată elveţiană, şi stăteam de vorbă pe jumătate în glumă, pe jumătate serios până la zece, păziţi de mătuşa Argénida, care adormea de cum închidea ochii, precum însoţitoarele fetelor tinere din romanele vremii.

Ximena devenea tot mai nesăţioasă cu cât ne cunoşteam mai bine, îşi lepăda corsete şi fuste pe măsură ce se înteţea arşiţa din iunie şi era lesne de imaginat puterea distructivă pe care o avea, cu siguranţă, în penumbră. După două luni de logodnă, nu mai aveam despre ce să vorbim şi ea a făcut aluzie la copii fără s-o spună răspicat, croşetând botoşei de lână pentru nou-născuţi. Eu, logodnic amabil, am învăţat să croşetez împreună cu ea, şi astfel ne-am petrecut ceasurile de prisos de până la nuntă, eu croşetând botoşei albaştri pentru băieţi şi ea croşetând botoşei roz pentru fetiţe, să vedem care nimerea, până au fost de-ajuns pentru mai bine de cincizeci de copii. Înainte să bată ceasul de zece, luam o trăsură şi mă duceam în Cartierul Chinezesc să-mi trăiesc noaptea în tihnă.

Furtunoasele petreceri prin care îmi luam adio de la viaţa de burlac făcute în Cartierul Chinezesc erau exact opusul celor apăsătoare de la Club. Contrast care mie mi-a fost util pentru a afla care din cele două lumi era, în realitate, a mea, şi mi-am făcut iluzia că erau amândouă, dar fiecare la orele ei, fiindcă din oricare din ele vedeam cum se îndepărtează cealaltă, cu gemetele sfâşietoare cu care se despart două vapoare în largul mării. Cheful cu dans din ajunul nunţii de la „Puterea Domnului" a inclus şi o ceremonie finală ce-i putea trece prin minte numai unui popă galician împotmolit în desfrâu: le-a împodobit pe toate femeile de acolo cu văluri de mireasă şi flori de lămâiţă, pentru a se mărita cu mine de-a valma, într-o universală sfântă taină a căsătoriei. A fost o noapte de mari sacrilegii, în care douăzeci şi două dintre ele mi-au jurat dragoste şi supunere, iar eu le-am jurat credinţă şi ocrotire până ce moartea ne va despărţi.

N-am putut dormi, presimţind ceva iremediabil. Din zorii zilei, am început să număr cum se scurg orele după bătăile ceasului catedralei,

până la cele şapte de temut, când trebuia să mă aflu în biserică. Telefonul a început să sune la opt; lung, tenace, de neprevăzut, preţ de mai bine de un ceas. Nu numai că n-am răspuns: nici n-am răsuflat. Puţin înainte de zece, au bătut în poartă, mai întâi cu pumnul, apoi cu strigăte ale unor glasuri cunoscute şi abominabile. Mi-era groază că o vor doborî la pământ, temându-se să nu se fi întâmplat ceva grav, însă pe la unsprezece casa a rămas învăluită în liniştea încremenită de după marile catastrofe. Atunci am plâns pentru ea şi pentru mine şi m-am rugat din tot sufletul să nu mă mai întâlnesc cu ea în vecii vecilor. Vreun sfânt m-a auzit pesemne, căci Ximena Ortiz a plecat din ţară chiar în noaptea aceea şi nu s-a mai întors decât după douăzeci de ani, măritată cum se cuvine şi cu cei şapte copii care ar fi putut să fie ai mei.

Mi-a fost tare greu să-mi păstrez postul şi coloana la *El Diario de La Paz,* după afrontul acela social. Dar nu din pricina asta mi-au exilat articolele la pagina unsprezece, ci datorită impetuozităţii oarbe cu care şi-a făcut apariţia secolul XX. Progresul a devenit mitul oraşului. Totul s-a schimbat: au început să zboare avioanele şi un om întreprinzător a aruncat un sac cu scrisori dintr-un Junker şi a inventat poşta aeriană.

Doar articolele mele de la ziar au rămas neschimbate. Noile generaţii s-au năpustit asupra lor ca şi când ar fi fost o mumie a trecutului care trebuia distrusă, dar eu am ţinut-o pe acelaşi ton, fără concesii, împotriva curentelor renovatoare. Am fost surd la toate. Împlinisem patruzeci de ani, dar redactorii tineri îmi botezaseră coloana zicându-i „Coloana Bastardului Mudarra". Directorul de pe vremea aceea m-a convocat la el în birou să-mi ceară să adopt noul stil. Solemn, de parcă tocmai ar fi descoperit acest adevăr, mi-a spus: Lumea înaintează. Da, i-am răspuns, înaintează, dar învârtindu-se în jurul soarelui. Nu

mi-a desfiinţat articolul duminical pentru că n-ar mai fi găsit alt făcător de ştiri. Astăzi ştiu că am avut dreptate şi ştiu şi de ce. Adolescenţii generaţiei mele, luaţi de valurile vieţii, au uitat cu desăvârşire de iluziile viitorului, până când realitatea i-a învăţat că viitorul nu era aşa cum îl visau şi au descoperit nostalgia. Articolele mele duminicale erau acolo, ca o relicvă arheologică printre dărâmăturile trecutului, şi şi-au dat seama că erau nu numai pentru bătrâni, ci şi pentru tinerii care nu se temeau să îmbătrânească. Articolul a revenit atunci în secţiunea editorială şi, în ocazii speciale, pe prima pagină.

Oricui mă întreabă îi spun mereu adevărul: târfele nu mi-au lăsat timp să fiu căsătorit. Totuşi, trebuie să recunosc că n-am descoperit această explicaţie până în ziua în care am împlinit nouăzeci de ani, când am plecat de la Rosa Cabarcas cu hotărârea de a nu mai provoca în veci destinul. Mă simţeam altul. Dispoziţia mi s-a schimbat din pricina trupei de soldaţi pe care i-am văzut postaţi lângă grilajul din jurul parcului. Am găsit-o pe Damiana spălând pardoseala, în patru labe în salon, şi tinereţea coapselor ei la vârsta pe care o avea mi-a stârnit un tremur din alte timpuri. Ea a simţit pesemne, căci şi-a tras în jos fusta. Nu mi-am putut înfrâna tentaţia de a o întreba: Spune-mi, Damiana, de ce anume îţi aminteşti? Nu-mi amintesc de nimic, spuse ea, dar întrebarea dumneavoastră mă face să-mi vină în minte. Am simţit o apăsare în piept. Nu m-am îndrăgostit niciodată, i-am spus. Ea mi-a răspuns pe dată: Eu, da. Şi şi-a sfârşit vorba, fără să se oprească din treabă: Am plâns douăzeci şi doi de ani după dumneavoastră. Inima mi-a tresărit. Căutând o ieşire onorabilă, i-am zis: Am fi fost o pereche potrivită. Păi rău faceţi că mi-o spuneţi acum, pentru că nu-mi mai serveşte nici de alinare. Când a dat să plece, mi-a spus cât se poate de firesc: N-o

să mă credeţi, dar sunt tot fecioară, mulţumesc lui Dumnezeu!

Puţin mai târziu, am descoperit că lăsase vaze cu trandafiri roşii prin toată casa şi un bileţel pe pernă: „Vă doresc să ajungeţi la o sută". Cu gustul acesta amar m-am aşezat să-mi scriu mai departe articolul pe care ieri îl întrerupsesem la jumătate. L-am terminat într-un suflet în mai puţin de două ceasuri şi-am fost nevoit să-mi muncesc fantezia, nu glumă, pentru a-l smulge din mine fără să mi se vadă plânsetul. Printr-o pală de inspiraţie târzie, am hotărât să-l închei cu precizarea că o dată cu el ajungeam în chip fericit la sfârşitul unei vieţi lungi şi demne, fără ineleganţa de a muri.

Intenţia mea era să-l las la poartă la ziar şi să mă întorc acasă. Dar n-am putut. Tot personalul mă aştepta să-mi sărbătorească ziua. Clădirea era în reparaţii, pretutindeni se vedeau schele şi grămezi de moloz îngheţat, însă opriseră lucrul în vederea petrecerii. Pe o masă improvizată din scânduri erau băuturile pentru toast şi cadourile învelite în hârtie poleită. Năucit de fulgerările aparatelor, am făcut împreună cu toţi fotografiile de aducere aminte.

M-am bucurat să-i văd acolo pe ziariştii de la radio şi de la celelalte ziare din oraş: *La Prensa,* matinalul conservator; *El Heraldo,* matinalul liberal şi *El Nacional,* ziarul de seară de senzaţie care încerca să mai destindă tensiunile sociale cu foiletoane pasionale. Nu era curios că se aflau laolaltă, căci totdeauna a fost în spiritul oraşului să nu se afecteze în nici un fel prieteniile legate între soldaţi pe când mareşalii purtau bătălia editorială.

Se mai afla acolo, în afara orelor de serviciu, cenzorul oficial, don Jerónimo Ortega, căruia îi ziceam „Abominabilul Om de la Nouă", fiindcă ajungea punctual la această oră a serii cu pixul lui neîndurător de satrap spaniol. Stătea acolo până se asigura că n-a rămas nici o literă necorectată în ediţia de a doua zi. Avea o aversiune

personală împotriva mea, pentru fumurile mele de grămătic sau pentru că foloseam cuvinte italieneşti fără ghilimele ori cursive când mi se păreau mai expresive decât în spaniolă, cum ar trebui să fie uzul îndreptăţit în limbile romanice. După ce l-am suportat cu toţii patru ani, ajunsesem să-l acceptăm aşa cum o facem cu mustrările noastre de cuget.

Secretarele aduseseră în sală un tort cu nouăzeci de lumânări aprinse care m-au făcut să mă confrunt pentru prima oară cu numărul anilor mei. Am fost nevoit să-mi înghit lacrimile când mi-au cântat *Mulţi ani trăiască!* şi mi-am adus aminte de copilă fără nici un motiv. Nu m-a încercat vreun sentiment, ci o compasiune târzie pentru o fiinţă de care nu speram să-mi mai amintesc. Când s-a rupt tăcerea care se aşternuse, cineva îmi pusese un cuţit în mână să tai tortul. De teama ridicolului, nimeni nu s-a încumetat să improvizeze un discurs. Eu aş fi vrut mai curând să mor decât să răspund. Pentru a pune capăt petrecerii, redactorul-şef, faţă de care n-am avut niciodată prea mare simpatie, ne-a redat realităţii neîndurătoare. Şi acum, ilustre nonagenar, m-a întrebat, unde vă e articolul?

Adevărul e că toată seara l-am simţit arzându-mă ca nişte cărbuni aprinşi în buzunar, însă emoţia mă copleşise într-atât, că n-am avut inima să stric sărbătoarea cu demisia mea. Am răspuns: De data aceasta nu-l am. Redactorul-şef s-a supărat pentru o greşeală ce fusese de neconceput încă din secolul trecut. Înţelegeţi-mă o dată şi pe mine, i-am spus, am avut o noapte atât de grea, că m-am trezit în zori îndobitocit. Păi trebuia să scrieţi asta, a răspuns el pe un ton acru. Cititorilor le-ar plăcea să ştie din sursă sigură cum e viaţa la nouăzeci de ani. Una dintre secretare a intervenit: Poate o fi un secret încântător, spuse şi mă privi maliţios: Sau nu-i aşa? O răbufnire fierbinte îmi încinse chipul. Fir-ar să fie, mi-am zis, ce trădătoare mai e şi roşeala! Alta, radioasă,

m-a arătat cu degetul: Ce minunăţie! Mai are încă eleganţa să se aprindă la faţă. Impertinenţa ei mi-a stârnit alt val de îmbujorare peste primul. Trebuie să fi fost o noapte de ofensivă, spuse cea dintâi secretară. Ce invidie! Şi mi-a dat o sărutare ce mi-a rămas pictată pe obraz. Fotografii se înverşunară. Descumpănit, i-am dat articolul redactorului-şef şi i-am zis că treaba dinainte era o glumă, iată-l aici, şi-am zbughit-o năucit de ultima salvă de aplauze, pentru a nu fi de faţă când aveau să descopere că era demisia mea după jumătate de veac de tras la galere.

În noaptea aceea, desfăcând cadourile acasă, încă eram copleşit de nelinişte. Linotipiştii nu m-au nimerit cu o cafetieră electrică la fel cu celelalte trei pe care le aveam de la aniversări anterioare. Tipografii mi-au dat o autorizaţie să iau o pisică de angora de la crescătoria de animale a oraşului. Direcţia mi-a dat o primă simbolică. Secretarele mi-au făcut cadou trei perechi de chiloţi de mătase cu urme de sărutări imprimate şi o carte de vizită în care scriseseră că se ofereau să mi-i scoată. Mi-a trecut prin minte că printre farmecele bătrâneţii sunt şi provocările pe care şi le permit tinerele noastre prietene care cred că nu mai suntem în stare de nimic.

N-am ştiut niciodată cine mi-a trimis un disc cu cele douăzeci şi patru de preludii de Chopin interpretate de Stefan Ashkenazy. Majoritatea redactorilor mi-au dăruit cărţi la modă. Nu terminasem cu desfăcutul cadourilor, când Rosa Cabarcas mi-a telefonat cu întrebarea pe care nu voiam s-o aud: Ce-ai păţit cu copila? Nimic, am răspuns pe negândite. Ţi se pare nimic că nici măcar n-ai trezit-o? a zis Rosa Cabarcas. O femeie nu iartă niciodată un bărbat care-i nesocoteşte prima noapte. I-am argumentat că fata nu putea fi chiar atât de istovită numai de la cusutul nasturilor şi că poate se prefăcuse adormită din pricina încercării grele de care se temea. Tot ce-i mai rău,

a zis Rosa, e că ea crede într-adevăr că nu mai eşti în stare şi mi-ar pica tare prost s-o strige în cele patru vânturi.

Nu i-am făcut plăcerea să mă arăt surprins. Chiar dacă ar fi aşa, i-am spus, starea ei e atât de jalnică încât n-ai ce face cu ea nici adormită şi nici trează: e de dus la spital. Rosa Cabarcas a coborât tonul: De vină e graba cu care s-a făcut înţelegerea, dar totul se poate îndrepta, ai să vezi. A promis c-o s-o tragă de limbă pe copilă şi, dacă e cazul, s-o oblige să dea banii înapoi, ce zici? Las-o baltă, i-am spus, nu s-a întâmplat nimic, ba chiar toată povestea mi-a servit ca dovadă că nu mai sunt bun pentru aşa ceva. În sensul ăsta, copila are dreptate: nu mai sunt în stare. Am pus telefonul în furcă, năpădit de o senzaţie de eliberare cum nu mai cunoscusem în viaţă, şi în sfârşit la adăpost de o sclavie care mă ţinea înlănţuit de când împlinisem treisprezece ani.

La şapte seara am fost invitatul de onoare la concertul lui Jacques Thibaud şi Alfred Cortot la Belle Arte, cu o interpretare strălucită a *Sonatei pentru vioară şi pian* de César Frank, iar în pauză am auzit elogii de necrezut. Maestrul Pedro Biava, colosalul nostru muzician, m-a dus aproape trăgându-mă la cabine, să mă prezinte interpreţilor. M-am zăpăcit în asemenea hal, că i-am felicitat pentru o sonată de Schumann pe care n-o cântaseră, şi cineva m-a corectat în public în mod grosolan. Impresia că, de fapt, confundasem cele două sonate pur şi simplu din ignoranţă a stăruit în atmosferă, şi încă agravată de o explicaţie bălmăjită prin care am încercat să îndrept lucrurile duminica următoare în cronica pe marginea concertului.

Pentru prima oară în lunga mea viaţă, m-am simţit în stare să omor pe cineva. M-am întors acasă chinuit de drăcuşorul care ne suflă la ureche răspunsurile zdrobitoare pe care nu le-am dat la timp şi nici lectura, nici muzica nu mi-au domolit

furia. Din fericire, Rosa Cabarcas m-a scos din nebunia aceea cu un răcnet la telefon: Sunt fericită de ce-am văzut în ziar, căci nu credeam c-ai împlinit nouăzeci, ci suta. I-am răspuns enervat: Aşa de rablagit îţi par? Dimpotrivă, mi-a zis ea, m-a surprins că arăţi atât de bine. Mă bucur că nu eşti ca acei crai bătrâni care-şi măresc vârsta ca să se creadă că se ţin mai bine. Şi schimbă brusc vorba: Am un dar pentru tine. Am fost surprins de-a binelea: Ce anume? Copila, răspunse ea.

N-am stat nici o clipă pe gânduri. Mulţumesc, i-am spus, dar asta-i de domeniul trecutului. Ea nu m-a luat în seamă: Ţi-o trimit acasă înfăşurată în hârtie creponată şi fiartă în *bain-marie* cu lemn de santal, totul gratis. Am rămas neclintit şi ea a început să îndruge o explicaţie încâlcită care mi s-a părut sinceră. Mi-a spus că fata fusese într-un asemenea hal vineri, deoarece cususe două sute de nasturi cu acul şi degetarul. Că-i era cu adevărat frică de violurile sângeroase, dar acum era gata instruită pentru sacrificiu. Că în noaptea petrecută cu mine se sculase să se ducă la baie, iar eu dormeam atât de adânc, că i-a fost milă să mă trezească, dar că plecasem când s-a sculat ea de dimineaţă. M-am revoltat, căci treaba asta mi s-a părut o minciună inutilă. Mă rog, a continuat Rosa Cabarcas, chiar dac-ar fi aşa, copila e plină de căinţă. Sărmana de ea, e aici cu mine. Vrei să ţi-o dau? Nu, pentru Dumnezeu, am răspuns.

Începusem să scriu, când m-a sunat secretara de la ziar. Mi-a transmis mesajul că directorul voia să mă vadă a doua zi la unsprezece dimineaţa. Am fost punctual. Zgomotul asurzitor al etajului în şantier părea de nesuportat, aerul era rarefiat de bubuiturile de ciocan, praful de la ciment şi fumul catranului, însă redacţia se deprinsese să lucreze în rutina haosului. Birourile direcţiei, în schimb, îngheţate şi silenţioase,

rămâneau într-un teritoriu ideal care nu era al nostru.

Marco Julio al treilea, cu un aer adolescentin, s-a ridicat în picioare când m-a văzut intrând, fără să-şi întrerupă convorbirea la telefon, mi-a strâns mâna peste birou şi mi-a făcut semn să iau loc. Mi-a trecut prin cap că nu era nimeni la telefon şi că juca teatru să mă impresioneze, dar am descoperit îndată că vorbea cu guvernatorul şi era, într-adevăr, un dialog anevoios ca între duşmani cordiali. Pe deasupra, cred că se străduia să pară energic în ochii mei, deşi în acelaşi timp rămânea în picioare câtă vreme discuta cu autorităţile.

Sărea în ochi că avea viciul aspectului îngrijit. Tocmai împlinise douăzeci şi nouă de ani, ştia patru limbi şi avea trei diplome internaţionale, spre deosebire de cel dintâi preşedinte pe viaţă, bunicul lui dinspre tată, care a devenit ziarist empiric după ce făcuse avere cu comerţul de femei albe. Era manierat, exagera cu înfăţişarea sa atrăgătoare şi cu seninătatea afişată şi doar o notă falsă în glas îi periclita prestanţa. Purta un sacou tip sport cu o orhidee naturală la rever şi tot ce avea pe el îi stătea ca turnat cât se poate de firesc, dar nimic din fiinţa lui nu era făcut pentru atmosfera străzii, ci pentru primăvara din birourile sale. Eu, care prăpădisem aproape două ceasuri cu îmbrăcatul, am simţit oprobriul sărăciei, şi furia mi s-a înteţit.

Totuşi, lovitura mortală mi-a dat-o fotografia panoramică a întregului personal făcută la a douăzeci şi cincea aniversare a fondării ziarului, unde era pusă o cruciuliţă deasupra capului celor care mureau. Eu eram al treilea din dreapta, cu canotieră, cravată cu nod mare prinsă cu un ac cu perlă, cu prima mustaţă de colonel în civil pe care am avut-o până la patruzeci de ani şi ochelarii cu ramă de metal de seminarist prezbit de care n-am avut nevoie decât după jumătate de

secol. Văzusem poza asta atârnată ani de zile prin diverse birouri, însă numai atunci am fost sensibil la mesajul ei: din cei patruzeci şi opt de colaboratori de la început numai patru mai eram în viaţă, şi cel mai tânăr dintre noi ispăşea o condamnare de douăzeci de ani pentru mai multe crime.

Directorul şi-a încheiat convorbirea, m-a surprins privind fotografia şi a zâmbit: Cruciuliţele nu le-am pus eu, a spus. Mi se par de cel mai prost gust. Se aşeză la birou şi schimbă tonul: Permiteţi-mi să vă spun că sunteţi omul cel mai imprevizibil pe care l-am cunoscut. Şi, citindu-mi surpriza pe chip, mi-o luă înainte: V-o spun din cauza demisiei. Abia am izbutit să-i strecor: E după o viaţă întreagă. El mi-a replicat că tocmai de aceea nu era o soluţie potrivită. Articolul i se părea magnific, tot ce spuneam despre bătrâneţe era de calitatea cea mai bună din câte citise vreodată şi n-avea nici un sens să pun capăt printr-o hotărâre ce părea mai curând o moarte civilă. Din fericire, spuse, „Abominabilul Om de la Nouă" o citise când era deja gata pagina editorială şi i s-a părut ceva inacceptabil. Fără să se consulte cu nimeni, a tăiat-o cu o linie de sus în jos cu creionul lui de Torquemada. Când am aflat azi de dimineaţă, am dat ordin să se trimită o notă de protest la Interne. Era de datoria mea, dar, între noi fie vorba, pot să vă spun că mă bucur tare mult de samavolnicia cenzorului. Prin urmare, nu era dispus să-mi accepte să renunţ la articolele mele. Vă rog din suflet, mi-a zis. Nu părăsiţi vaporul în largul mării. Şi a încheiat princiar: Ne-au mai rămas încă multe de vorbit despre muzică.

L-am văzut atât de hotărât, că nu m-am încumetat să agravez diferendul cu un argument la întâmplare. Adevărul e că, de fapt, nici atunci nu găseam un motiv care să merite să las totul baltă şi m-am îngrozit la ideea de a accepta şi de data aceea, însă numai ca să câştig timp. Am fost nevoit

să fac mari eforturi spre a nu mi se vedea emoţia necuviincioasă ce-mi aducea lacrimi în ochi. Şi, încă o dată, ca întotdeauna, am rămas înţeleşi ca de atâtea ori după atâta amar de ani.

În săptămâna care a urmat, pradă unei stări mai degrabă de năuceală decât de bucurie, m-am dus la crescătorie să iau pisica dăruită de tipografi. Nu mă împac deloc cu animalele, tot aşa cum nu mă împac cu copiii până nu încep să vorbească. Mi se pare că au sufletul mut. Nu le urăsc, dar nu le pot suferi, fiindcă n-am învăţat să mă înţeleg cu ele. Mi se pare împotriva firii ca un bărbat să se simtă mai bine cu câinele său decât cu soţia, să-l deprindă să mănânce sau să rabde de foame la orele lui, să-i răspundă la întrebări şi să-i împărtăşească necazurile. Dar să nu mă duc să-mi iau pisica tipografilor ar fi însemnat să-i jignesc. Pe deasupra, era un superb exemplar de angora, cu blana trandafirie şi mătăsoasă şi ochi luminoşi, ale cărui mieunături păreau să fie aproape cuvinte. Mi l-au dat într-un coş de răchită împreună cu pedigriul şi manualul de instrucţiuni, asemenea celui pentru asamblat biciclete.

O patrulă militară verifica identitatea trecătorilor înainte de a-i autoriza să treacă prin parcul San Nicolás. Nu văzusem niciodată aşa ceva şi nici nu-mi puteam imagina nimic mai descurajant ca simptom al bătrâneţii mele. Era o patrulă de patru, sub comanda unui ofiţer aproape adolescent. Soldaţii erau oameni de pe podişurile înalte ale ţării, aspri şi tăcuţi, mirosind a staul. Ofiţerul, cu obrajii rumeni ai andinilor ajunşi la ţărmul mării, îi verifica pe toţi. După ce mi-a cercetat buletinul de identitate şi legitimaţia de ziarist, m-a întrebat ce aveam în coş. O pisică, i-am zis. El a vrut s-o vadă. Am desfăcut coşul cu mare băgare de seamă, de teamă să nu scape, dar un soldat a vrut să vadă dacă nu mai era ceva pe fundul coşului, iar pisica l-a zgâriat. Ofiţerul a intervenit: E o minunăţie de Angora, a spus. A

mângâiat-o murmurând ceva şi pisica n-a sărit la el, dar nici nu i-a dat atenţie. Câţi ani are? m-a întrebat. Nu ştiu, i-am răspuns, am primit-o chiar acum în dar. Vă întreb pentru că se vede că-i foarte bătrână, zece ani, poate. Am vrut să-l întreb cum de ştia şi încă multe altele, însă în ciuda bunelor sale maniere şi a vorbirii alese nu mă simţeam în apele mele să stau la taifas cu el. Mi se pare că-i o pisică părăsită care a trecut prin multe, a zis. Ţineţi minte, nu o faceţi să se dea după dumneavoastră, ci, dimpotrivă, daţi-vă dumneavoastră după ea, până îi câştigaţi încrederea. Închise capacul coşului şi mă întrebă: Cu ce vă ocupaţi? Sunt ziarist. De când? De un secol, i-am răspuns. Nu mă îndoiesc, a zis el. Mi-a strâns mâna şi şi-a luat la revedere cu nişte cuvinte care puteau fi în acelaşi timp şi un sfat bun, şi o ameninţare:

— Fiţi cu mare băgare de seamă!

La prânz am închis telefonul ca să mă refugiez în muzică ascultând un program excepţional: *Rapsodia pentru clarinet şi orchestră* de Wagner, cea pentru saxofon de Debussy şi *Cvintetul pentru corzi* de Bruckner, adevărată oază edenică în cataclismul operei lui. Şi, pe neaşteptate, m-am pomenit învăluit în întunericul camerei. Am simţit cum se strecoară sub masă ceva care nu mi s-a părut un trup viu, ci o prezenţă supranaturală ce mi s-a frecat de picioare, şi-am sărit în sus, ţipând. Era pisica, plimbându-şi frumoasa coadă stufoasă, cu lentoarea-i misterioasă şi stirpea-i mitică, şi n-am putut să nu mă înfior la gândul că eram singur în casă cu o fiinţă vie ce nu era omenească.

Se auziră cele şapte bătăi ale ceasului catedralei, pe cerul trandafiriu licărea o stea singuratică şi limpede, un vapor slobozi un adio nemângâiat, şi am simţit în gât nodul gordian al tuturor iubirilor care ar fi putut exista şi n-au existat. N-am mai suportat. Am ridicat receptorul cu sufletul la gură, am făcut cele patru numere

foarte încet, ca să nu greşesc, şi la al treilea apel i-am recunoscut vocea. Ei bine, dragă, i-am spus, cu un oftat de uşurare: Iartă-mă pentru năbădăile de azi-dimineaţă. Ea, liniştită: Nu-ţi face griji, îţi aşteptam telefonul. I-am precizat: Vreau ca fata să mă aştepte cum a adus-o Domnul pe lume, fără sulimeneli pe faţă. Râsul îi gâlgâia în gât: Cum spui tu, zise, dar aşa n-o să ai plăcerea s-o dezbraci în pielea goală scoţându-i tot ce are pe ea, cum îi încântă pe bătrâni, nu ştiu de ce. Eu însă ştiu, i-am răspuns. Pentru că devin pe zi ce trece mai bătrâni. Ea încuviinţă:

— Prea bine, zise, atunci diseară la zece fix, înainte de a se răci peştele fript.

3

Cum se numea oare? Madama nu-mi spusese. Când vorbea de ea, spunea doar: copila. Iar eu am prefăcut cuvântul în nume de botez, ca lumina ochiului[2] sau cea mai mică dintre caravele[3]. În plus, Rosa Cabarcas le punea pupilelor ei câte un nume diferit pentru fiecare client. Pe mine mă amuza să le ghicesc după feţe şi, de la bun început, am fost sigur că acela al copilei era lung, ca Filomena, Saturnina sau Nicolasa. La asta mă gândeam când ea s-a întors pe partea cealaltă în pat, rămânând cu spatele la mine, şi mi s-a părut că lăsase o baltă de sânge de mărimea şi forma trupului. A fost o spaimă instantanee, până am constatat că era umezeala sudorii pe cearşaf.

Rosa Cabarcas mă sfătuise să mă port dedicat cu ea, pentru că nu-i trecuse încă sperietura de prima oară. Mai mult, cred că însăşi solemnitatea ritualului îi agravase frica şi a fost nevoie să-i mărească doza de valeriană, căci dormea atât de liniştită, că ar fi fost păcat să fie trezită fără dezmierdări. Aşa încât am început s-o şterg cu prosopul, cântându-i în şoaptă cântecul Delgadinei, fata cea mică a regelui, iubită cu dragoste neîngăduită de părintele ei. Pe măsură ce o ştergeam, ea îmi arăta pe toate părţile trupul asudat în ritmul cântecului meu: „Delgadina, Delgadina, tu-mi vei fi comoara dragă". A fost o plăcere neţărmurită, deoarece ea asuda iar pe o parte când tocmai o ştersesem pe cealaltă, ca să nu se termine în veci cântecul. „Scoală-te, Delgadina, pune-ţi fusta de mătase", îi cântam la ureche. La sfârşit, când servitorii regelui o găsiră moartă de sete în pat, mi s-a părut că, auzind numele, copila

mea fusese gata să se trezească. Aşadar era ea: Delgadina.

M-am întors în pat cu chiloţii aceia imprimaţi cu sărutări şi m-am întins lângă ea. Am dormit până la cinci în torsul respiraţiei ei domoale. M-am îmbrăcat în grabă mare fără să mă spăl şi numai atunci am văzut sentinţa scrisă cu ruj de buze pe oglinda de deasupra chiuvetei: „Tigrul nu mănâncă departe". Ştiu că azi-noapte nu era şi nimeni nu putuse intra în cameră, aşa încât am luat-o drept darul diavolului. Un tunet înfiorător m-a făcut să încremenesc în uşă, iar odaia s-a umplut de mirosul prevestitor al pământului ud. N-am avut timp să scap neatins. Înainte de a găsi un taxi, s-a dezlănţuit un potop dintre cele care devastează, de obicei, oraşul din mai până în octombrie, fiindcă străzile cu nisip arzător care coboară spre fluviu se prefac în puhoaie ce duc cu ele tot ce întâlnesc în cale. Ploile din acel septembrie ciudat, după trei luni de secetă, puteau fi şi providenţiale, şi pustiitoare.

De îndată ce am deschis uşa casei, m-a întâmpinat senzaţia concretă că nu eram singur. Am reuşit să văd blana trandafirie a pisicii care a sărit de pe sofa şi s-a furişat pe balcon. În farfuria ei rămăseseră nişte resturi de mâncare pe care nu i-o dădusem eu. Duhoarea urinei stătute şi a excrementelor calde însă spurcaseră totul. M-am apucat să studiez manualul cum studiasem latina. Scria acolo că pisicile scormonesc în pământ să-şi ascundă murdăria şi că, în casele fără curte, ca a mea, o fac în glastrele de plante sau în oricare alt loc ferit. Este bine ca din prima zi să li se pregătească o lădiţă cu nisip, pentru a le deprinde să-şi facă treburile acolo, şi am procedat întocmai. Mai scria că în casă nouă motanii îşi marchează de la început teritoriul urinând pretutindeni şi aşa s-a şi întâmplat, dar manualul nu spunea şi ce trebuie făcut. Mergeam pe urmele lui ca să-i aflu obiceiurile, dar nu i-am descoperit ascunzişurile

tainice, locurile de dormit, pricinile toanelor lui volubile. Am încercat să-l învăţ să mănânce la anumite ore, să folosească lădiţa cu nisip de pe terasă, să nu se urce la mine în pat în timp ce dormeam şi să nu adulmece alimentele de pe masă, însă nu l-am putut face să priceapă că acea casă era şi a lui de drept, nu ca o pradă de război. Aşa încât l-am lăsat în voia lui.

Pe înserat, am înfruntat potopul şi vânturile ca un uragan ce ameninţau să dărâme casa. M-au apucat nişte strănuturi unul după altul, mă dureau oasele capului şi făceam febră, dar mă simţeam stăpânit de o forţă şi o hotărâre pe care nu le-am avut în veci, la nici o vârstă şi pentru nici o cauză. Am pus găleţi pe jos să curgă apa din crăpăturile tavanului în ele şi mi-am dat seama că apăruseră altele noi de iarna trecută. Cea mai mare începuse să inunde partea din dreapta a bibliotecii. M-am repezit să salvez autorii greci şi latini care îşi făceau veacul acolo, dar, scoţând cărţile, am dat de un şuvoi puternic care curgea dintr-o ţeavă spartă în spatele zidului. L-am oprit înfundând nişte cârpe cât am putut mai bine, ca să am răgazul să pun la adăpost cărţile. Zgomotul aversei şi urletul vântului se înteţiră în parc. Pe neaşteptate, un fulger fantomatic şi tunetul ce-l însoţea au impregnat aerul cu un miros pătrunzător de pucioasă, rafalele sparseră geamurile balconului şi furtuna cumplită dinspre mare rupse zăvoarele şi năvăli în casă. Totuşi, nu trecură zece minute şi se opri ca prin farmec. Un soare splendid zvântă străzile pline de mormane de resturi, şi căldura reveni.

După ce a trecut potopul, aveam în continuare senzaţia că nu eram singur în casă. Singura mea explicaţie e că, aşa cum se uită faptele reale, pot stărui în minte şi unele care n-au existat niciodată, de parcă s-ar fi petrecut aievea. Căci, dacă evocam furia potopului, nu mă vedeam doar pe mine în casă, ci veşnic însoţit de

Delgadina. O simţisem atât de aproape în noaptea aceea, încât îi percepeam susurul respiraţiei în dormitor, zbaterile obrazului pe perna mea. Numai astfel am înţeles că am putut face atâtea într-un timp atât de scurt. Mi-aminteam de mine cocoţat pe scaunul bibliotecii şi mi-o aminteam pe ea trează, cu rochiţa-i înflorată, primind cărţile spre a le pune la loc sigur. O vedeam fugind dintr-o parte într-alta a casei, luptându-se cu furtuna, udă leoarcă de ploaie şi cu apa până la glezne. Mi-aminteam cum a pregătit a doua zi un mic dejun care n-a existat niciodată şi cum a pus masa în vreme ce eu ştergeam pe jos şi făceam ordine în casă după naufragiu. N-am să uit vreodată privirea ei întunecată pe când mâncam: De ce m-ai cunoscut atât de bătrân? I-am răspuns adevărul: Vârsta nu e cea pe care o ai, ci aceea pe care o simţi.

De atunci am avut-o în minte atât de limpede, că făceam cu ea tot ce pofteam. Îi schimbam culoarea ochilor după starea mea de spirit: de culoarea apei dimineaţa la trezire, de culoarea siropului când râdea, de culoarea focului când o supăram. O îmbrăcam potrivit vârstei şi împrejurărilor ce ţineau seama de schimbările mele de dispoziţie: neştiutoare îndrăgostită la douăzeci de ani, târfă de salon la patruzeci, regină a Babiloniei la şaptezeci, sfântă la o sută. Cântam duete de dragoste de Puccini, bolerouri de Agustín Lara, tangouri de Carlos Gardel şi ne încredinţam încă o dată că acela care nu cântă nu-şi poate nici măcar imagina ce înseamnă fericirea de a cânta. Astăzi ştiu că nu a fost o nălucire, ci încă un miracol al primei iubiri din viaţa mea aflate abia la nouăzeci de ani.

Când casa a fost orânduită, am sunat-o pe Rosa Cabarcas. Sfinte Dumnezeule! a exclamat, auzindu-mi vocea, am crezut că te-ai înecat. Nu putea înţelege cum de petrecusem încă o noapte cu copila tot fără s-o ating. Ai tot dreptul să nu-ţi

placă, dar cel puţin poartă-te ca un adult. Am încercat să-i explic, însă ea schimbă brusc subiectul: Oricum am în vedere pentru tine alta, puţin mai mare, frumoasă şi tot fecioară. Tatăl vrea s-o dea în schimbul unei case, dar se poate aranja să-ţi iasă mai ieftin. Mi-a stat inima în loc. Asta-mi mai lipsea, am protestat îngrozit, o vreau tot pe cealaltă şi fără greşeli, fără certuri, fără amintiri triste. La telefon s-a aşternut un moment de tăcere şi, în sfârşit vocea supusă cu care a spus parcă pentru ea însăşi: Mă rog, asta trebuie să fie ceea ce doctorii numesc demenţă senilă.

M-am dus la zece noaptea cu un şofer renumit pentru ciudata virtute de a nu pune întrebări. Am luat cu mine un ventilator portabil şi un tablou de Orlando Rivera, dragul nostru *Figurita,* un ciocan şi un cui să-l atârn. În drum, m-am oprit să cumpăr periuţe de dinţi, pastă, săpun parfumat, apă de colonie, pastile mentolate. Am vrut să aduc şi o vază frumoasă şi un buchet de trandafiri galbeni ca să alung piaza rea a florilor de hârtie, dar n-am găsit nimic deschis şi-am fost nevoit să fur dintr-o grădină străină o creangă de caprifoi înflorit de curând.

Urmând instrucţiunile madamei, am ajuns prin strada din spate, de pe partea cu apeductul, pentru ca nimeni să nu mă vadă intrând pe poarta mare a grădinii. Şoferul m-a prevenit: Ai grijă, învăţatule, în casa asta se omoară. I-am răspuns: Dacă o fac din dragoste, nu-mi pasă. Curtea era în beznă, dar licăreau lumini pline de viaţă în ferestre şi din cele şase camere se auzea o babilonie de melodii. Într-a mea, am desluşit glasul cald al lui don Pedro Vargas, tenorul Americii, cu un bolero de Miguel Matamoros. Am simţit că eram gata să mor. Am împins uşa cu sufletul la gură şi am văzut-o pe Delgadina în pat, ca în amintirile mele: goală şi dormind liniştită pe partea inimii.

Înainte de a mă culca, am făcut ordine pe măsuţa de toaletă, am pus ventilatorul nou în locul

celui ruginit şi am atârnat tabloul în locul în care ea l-ar putea vedea din pat. M-am întins lângă ea şi am cercetat-o încetul cu încetul. Era aceeaşi de la mine de acasă: aceleaşi mâini care mă recunoşteau pe bâjbâite în întuneric, aceleaşi picioare cu paşi gingaşi ce se confundau cu cei ai motanului, acelaşi miros de sudoare ca al cearşafurilor mele, degetul cu degetarul. De necrezut: văzând-o şi atingând-o în carne şi oase, mi se părea mai puţin reală decât în amintirile mele.

E un tablou pe peretele din faţă, i-am spus. L-a pictat *Figurita,* un om pe care l-am iubit mult cu toţii, cel mai bun dansator de bordel care a existat vreodată şi cu un suflet atât de mare, că-i era milă şi de diavol. L-a pictat cu vopsea de corăbii pe pânza pârlită de un avion care s-a izbit de munte în Sierra Nevada de Santa Marta şi cu pensule înjghebate de el din fire de păr de la câinele lui. Femeia pictată e o călugăriţă pe care a răpit-o dintr-o mănăstire şi s-a căsătorit cu ea. Îl las aici, să fie primul lucru de care dai cu ochii când te trezeşti.

Nu-şi schimbase poziţia când am stins lumina, la ora unu, iar respiraţia îi era atât de uşoară, că i-am luat pulsul ca s-o simt vie. Sângele îi alerga prin vene cu fluiditatea unui cântec ce se ramifica până în colţurile cele mai îndepărtate ale trupului ei şi revenea la inimă, purificat de dragoste.

Înainte de a pleca în zori, am desenat pe o hârtie liniile mâinii sale şi i le-am dat să le citească Divei Sahibi, ca să-i cunosc sufletul. Şi mi-a zis aşa: o fiinţă care spune numai ce gândeşte. E desăvârşită la treburi manuale. Are contacte cu cineva care a murit, de la care aşteaptă ajutor, dar se înşală: ajutorul căutat e chiar lângă ea. Nu a cunoscut bărbat, dar va muri bătrână şi măritată. Acum are un bărbat oacheş, care n-o să fie bărbatul vieţii ei. Ar putea face opt copii, însă o să se hotărască numai pentru trei. La treizeci şi cinci

de ani, dacă face ce-o îndeamnă inima şi nu mintea, o să mânuiască bani mulţi, iar la patruzeci o să primească o moştenire. O să călătorească mult. Are viaţă dublă şi noroc dublu şi-şi poate influenţa propriul destin. Îi place să încerce totul, din curiozitate, dar o să se căiască dacă nu se lasă călăuzită de inimă.

Chinuit de dragoste, am pus să se repare ravagiile furtunii şi am profitat să mai fac multe alte cârpeli pe care le tot amânam de ani de zile, din lipsă de bani sau din lene. Am reorganizat biblioteca, în ordinea în care citisem cărţile. La sfârşit, am desfiinţat pianola, fiind o relicvă de demult cu cele peste o sută de tuburi ale sale, şi am cumpărat un pick-up vechi, dar mai bun decât al meu, cu difuzoare de înaltă fidelitate care au făcut casa şi mai spaţioasă. Aproape că m-am ruinat, dar m-am simţit răsplătit cu prisosinţă de miracolul de a mai fi în viaţă la vârsta mea.

Casa renăştea din cenuşa ei, iar eu pluteam în iubirea pentru Delgadina cu o intensitate şi o fericire de care n-am avut nicicând parte în viaţa mea. Graţie ei m-am confruntat pentru prima oară cu felul meu firesc de a fi, în vreme ce mi se scurgeau cei nouăzeci de ani. Am descoperit că obsesia mea ca fiecare lucru să fie la locul lui, fiecare treabă la timpul ei, fiecare cuvânt să aibă tonul potrivit nu era răsplata cuvenită a unei minţi ordonate, ci, dimpotrivă, un întreg sistem de simulare inventat de mine ca să ascund neorânduirea naturii mele. Am descoperit că nu sunt disciplinat din virtute, ci ca reacţie împotriva neglijenţei mele; că par generos pentru a-mi masca micimea de suflet, că exagerez cu prudenţa din neîncredere, că sunt tolerant ca să nu mă las pradă acceselor de furie pe care abia mi le stăpânesc, că sunt punctual numai ca să nu se afle cât de puţin mă interesează timpul altora. Am descoperit, în sfârşit, că dragostea nu e o stare a spiritului, ci un semn al zodiacului.

Am devenit altul. Am încercat să-i recitesc pe clasicii care m-au călăuzit în adolescenţă şi n-am fost în stare. M-am cufundat în lecturi romantice la care renunţasem atunci când mama a vrut să mi le impună cu străşnicie şi prin ele am ajuns să fiu conştient că forţa invincibilă care a împins lumea înainte nu e iubirea fericită, ci aceea neîmplinită. Când gusturile mele muzicale au intrat în criză, m-am descoperit învechit şi bătrân şi mi-am deschis sufletul desfătărilor în voia hazardului.

Mă întreb cum m-am putut lăsa pradă acestei ameţeli perpetue provocate de mine însumi şi de care mă temeam. Pluteam printre nori rătăcitori şi-mi vorbeam în faţa oglinzii cu vaga speranţă de a afla cine sunt. Starea mea de delir era atât de intensă, încât într-o manifestare a studenţilor cu pietre şi sticle am fost nevoit să mă înfrânez din răsputeri ca să nu mă pomenesc în fruntea lor cu o lozincă ce mi-ar fi proclamat adevărul: „Sunt nebun de dragoste".

Istovit de amintirea de neîndurat a Delgadinei adormite, am schimbat fără umbră de rea-voinţă spiritul articolelor mele duminicale. Oricare ar fi fost subiectul, le scriam pentru ea, pe ea voiam s-o fac să râdă sau să plângă, şi în fiecare cuvânt îmi puneam întregul suflet. În locul comentariilor tradiţionale dintotdeauna, le-am făcut sub forma unor scrisori de dragoste pe care oricine şi le putea însuşi. Am propus la ziar ca textul să nu fie cules la linotip, ci să se publice cu caligrafia mea florentină. Redactorului-şef, bineînţeles, i s-a părut încă o dovadă de vanitate senilă, dar directorul general l-a convins cu o frază care încă mai circulă slobodă prin redacţie:

— Nu te lăsa înşelat: nebunii înţelepţi o iau înaintea viitorului.

Reacţia publică a fost neîntârziată şi entuziastă, prin nenumărate scrisori de la cititori îndrăgostiţi. Unele texte ale mele erau citite în

buletinele de ştiri de la radio, ca urgenţe de ultimă oră, şi s-au făcut copii la şapirograf sau la indigo, care se vindeau ca ţigările de contrabandă pe la colţurile străzii San Blas. De la bun început a fost limpede că erau rodul dorinţei mele arzătoare de a mă exprima, dar m-am deprins să ţin seama de asta când mă aşterneam la scris şi veşnic foloseam cuvintele unui bărbat de nouăzeci de ani care n-a învăţat să gândească precum un bătrân. Comunitatea intelectuală, ca de obicei, s-a arătat timorată şi împărţită şi până şi grafologii la care te aşteptai cel mai puţin au iscat controverse prin analizele eratice ale caligrafiei mele. Ei au fost cei care au semănat discordie, au înteţit polemica şi au făcut ca nostalgia să fie la modă.

Înainte de sfârşitul anului mă înţelesesem cu Rosa Cabarcas să las în odaie ventilatorul electric, obiectele de toaletă şi tot ce aveam să mai aduc în viitor spre a ne face viaţa mai uşoară. Soseam la zece, întotdeauna cu ceva nou pentru ea sau pentru plăcerea amândurora, şi petreceam câteva minute scoţând recuzita ascunsă ca să montez decorul nopţilor noastre. Înainte de a pleca, nicicând mai târziu de cinci, puneam din nou totul la loc sub cheie. Odaia rămânea atunci la fel de dezolantă cum fusese la început, când era destinată iubirilor triste ale clienţilor întâmplători. Într-o dimineaţă, am auzit că Marcos Pérez, glasul cel mai ascultat la radio încă din zori, hotărâse să-mi citească articolul duminical în buletinul de ştiri de luni. Când am izbutit să-mi ţin în frâu sila, am spus speriat: Ştii tu, Delgadina, faima e o cucoană extrem de grasă care nu doarme cu noi, dar când ne sculăm ne pomenim că stă şi ne priveşte mereu din faţa patului.

Într-una din zile am rămas să iau micul dejun cu Rosa Cabarcas, care începea să-mi pară mai puţin decrepită, în pofida doliului strict şi a bonetei negre care-i acoperea sprâncenele. Gustările ei de dimineaţă erau renumite ca grozav

de gustoase, având o cantitate de piper care te făcea să plângi. La prima îmbucătură ca focul viu i-am spus cu lacrimile şiroindu-mi: La noapte n-o să am nevoie de lună plină să-mi simt fundul în flăcări. Nu te plânge, a replicat ea, dacă te arde, e pentru că-l ai încă, slavă Domnului.

A fost surprinsă când i-am pomenit numele Delgadinei. Nu se numeşte aşa, zise, se numeşte... Nu-mi spune, i-am tăiat vorba, pentru mine e Delgadina. Ea dădu din umeri: Mă rog, la urma urmelor e a ta, dar mi se pare un nume de diuretic[4]. I-am povestit de cuvintele despre tigru pe care copila le scrisese pe oglindă. Nu se poate să fi fost ea, a spus Rosa, pentru că nu ştie să citească şi nici să scrie. Atunci cine? Ea dădu din umeri: Poate să fi fost cineva care a murit în odaie.

Eu profitam de gustările acelea să mă destăinui Rosei Cabarcas şi-i ceream vreun hatâr neînsemnat pentru comoditatea şi înfăţişarea atrăgătoare a Delgadinei. Ea încuviinţa fără să stea pe gânduri, ca o şcolăriţă pusă pe ştrengării. Ce caraghios! mi-a spus într-un rând. Mă simt de parcă mi-ai cere mâna ei. Şi fiindcă veni vorba, i se năzări: De ce nu te însori cu ea? Am rămas încremenit. Serios, a stăruit, îţi iese mai ieftin. La urma urmelor, la vârsta ta, problema e dacă mai eşti în stare sau nu mai eşti, dar mi-ai spus c-ai rezolvat-o. I-am ieşit în întâmpinare: Sexul e consolarea care-ţi mai rămâne când nu-ţi ajunge dragostea.

Ea izbucni în râs: Ah, învăţatule, am ştiut întotdeauna că eşti un bărbat grozav, că ai fost mereu, şi mă bucură că eşti tot aşa, în vreme ce duşmanii tăi se dau bătuţi. Pe bună dreptate se vorbeşte atâta despre tine. L-ai auzit pe Marcos Pérez? Toată lumea îl aude, i-am răspuns ca să punem punct acestui subiect. Dar ea a insistat: Şi profesorul Camacho y Cano, la emisiunea *Despre toate câte puţin,* a spus ieri că lumea nu mai e cum era fiindcă n-au mai rămas mulţi bărbaţi ca tine.

La sfârşit de săptămână, am găsit-o pe Delgadina cu febră şi tuşind. Am trezit-o pe Rosa Cabarcas ca să-mi dea vreun leac făcut în casă şi mi-a adus în odaie o trusă de prim ajutor. După două zile, Delgadina zăcea fără vlagă şi nu se putea întoarce la rutina de a coase nasturi. Doctorul îi prescrisese un tratament ca pentru o gripă obişnuită ce avea să treacă într-o săptămână, dar s-a alarmat de starea ei generală de malnutriţie. Am încetat s-o mai văd, dar am simţit că-i duceam dorul şi am profitat să aranjez camera fără ea.

Am adus şi un desen în peniţă de Cecilia Porras pentru *Toţi stăteam în aşteptare,* cartea de povestiri a lui Alvaro Cepeda. Am adus apoi cele şase volume din *Jean Cristophe,* de Romain Rolland, ca să-mi amăgesc nopţile de veghe. Şi astfel, când Delgadina s-a putut întoarce, a găsit camera vrednică de o fericire sedentară: aerul purificat cu un insecticid parfumat, pereţii trandafirii, lămpile cu lumini diferite, flori proaspete în vaze, cărţile mele favorite, tablourile frumoase ale mamei atârnate altfel, după gusturile de azi. Schimbasem radioul vechi cu unul cu unde scurte, pe care îl puneam numai pe postul de muzică clasică, pentru ca Delgadina să înveţe să doarmă cu cvartetele de Mozart, dar într-o noapte l-am găsit pe un post specializat în bolerouri la modă. Era gustul ei, de bună seamă, şi mi l-am asumat fără să sufăr, căci şi eu îl cultivasem cu tot entuziasmul în zilele mele cele mai bune. Înainte de a mă întoarce acasă a doua zi, am scris pe oglindă cu batonul de ruj: „Copila mea, suntem singuri pe lume".

Cam în perioada aceea am avut ciudata impresie că se maturiza înainte de vreme. I-am comentat Rosei Cabarcas, iar ei i s-a părut firesc. Împlineşte şaptesprezece ani pe cinci decembrie, mi-a zis. Un Săgetător perfect. M-a neliniştit că era atât de reală încât împlinea ani. Ce i-aş putea face cadou? O bicicletă, mi-a spus Rosa Cabarcas.

Trebuie să străbată tot oraşul de două ori pe zi ca să meargă la cusut nasturi. Mi-a arătat în magazia din spatele prăvăliei bicicleta pe care o folosea, şi într-adevăr mi s-a părut o rablă nevrednică de o fată iubită atât de mult. Însă m-a impresionat ca dovadă palpabilă că Delgadina exista în viaţa reală.

Când m-am dus să cumpăr cea mai bună bicicletă pentru ea, n-am putut rezista tentaţiei de a o încerca şi am dat câteva raite la întâmplare pe platforma magazinului. Vânzătorului care m-a întrebat ce vârstă am i-am răspuns cu cochetăria bătrâneţii: Merg pe nouăzeci şi unu. Vânzătorul mi-a spus exact ce doream: Arătaţi cu douăzeci mai puţin. Eu însumi nu-mi explicam cum de nu-mi pierdusem practica de pe vremea liceului şi m-am simţit în al nouălea cer. Am început să cânt. Mai întâi pentru mine, în şoaptă, iar apoi în gura mare, cu ifose de mare Caruso, printre tarabele pestriţe şi circulaţia nebună din piaţa centrală. Oamenii mă priveau amuzaţi, îmi strigau, mă îndemnau să particip la înconjurul Columbiei în scaun cu rotile. Eu le făceam cu mâna un salut de navigator fericit, fără să-mi întrerup cântecul. În săptămâna aceea, în chip de omagiu pentru luna decembrie, am scris alt articol îndrăzneţ: „Cum să fii fericit pe bicicletă la nouăzeci de ani".

În noaptea zilei ei de naştere i-am cântat Delgadinei cântecul întreg, i-am sărutat tot trupul până am rămas fără suflare: şira spinării, vertebră cu vertebră, până la fesele gingaşe, partea cu aluniţa, cea a inimii ei neistovite. Pe măsură ce o sărutam, căldura trupului îi sporea şi împrăştia un parfum de sălbăticiune. Ea mi-a răspuns cu înfiorări noi în fiecare palmă de piele şi în fiecare am găsit o căldură diferită, o savoare proprie, alt geamăt, şi la toate a răsunat pe dinăuntru într-un arpegiu, iar sfârcurile i-au înflorit fără să le ating. Începeam să aţipesc către ziuă, când am simţit un fel de zvon de mulţime în largul mării şi o panică

printre catarge care îmi înfiorară sufletul. Atunci m-am dus la baie şi am scris pe oglindă: „Delgadina, comoara mea, a început să adie briza Crăciunului".

Una dintre amintirile mele cele mai fericite a fost tulburarea care m-a cuprins într-o dimineaţă ca aceea ieşind de la şcoală. Ce-i cu mine? învăţătoarea mi-a spus buimacă: Vai, copile! Nu vezi că adie briza? După optzeci de ani, am simţit-o iar, când m-am trezit în patul Delgadinei, şi era tot decembrie, care se întorcea punctual cu cerul lui diafan, furtunile de nisip, vârtejurile de pe străzi care smulgeau acoperişuri şi le ridicau fustele fetelor de liceu. Oraşul căpăta atunci o rezonanţă fantomatică. În nopţile cu briză strigătele din piaţa mare se puteau auzi până în cartierele cele mai înalte, de parcă ar fi fost la o aruncătură de băţ. Nu de puţine ori se întâmpla ca rafalele din decembrie să ne ajute să ne găsim prietenii împrăştiaţi prin bordeluri îndepărtate, luându-ne doar după sunetul vocilor lor.

Totuşi, o dată cu briza, mi-a sosit şi vestea proastă că Delgadina nu putea petrece Crăciunul cu mine, ci cu familia. Dacă detest ceva pe lumea asta sunt sărbătorile obligatorii în care lumea plânge fiindcă e fericită, focurile de artificii, colindele aiurite, ghirlandele de hârtie creponată fără nici o legătură cu un Prunc care s-a născut acum două mii de ani într-un staul sărman. Cu toate acestea, când s-a înnoptat, n-am putut ţine piept nostalgiei şi m-am dus în odaia fără ea. Am dormit bine şi m-am trezit lângă un urs de pluş care mergea în două labe, de parcă ar fi fost polar, şi un bilet care spunea: „Pentru tăticul urât". Rosa Cabarcas îmi spusese că Delgadina învaţă să citească de la lecţiile mele scrise pe oglindă şi literele ei frumoase mi s-au părut admirabile. Însă Rosa m-a dezamăgit cu vestea proastă că ursul era darul ei, aşa că în noaptea Anului Nou am rămas acasă, băgându-mă în pat de la opt, şi am dormit

fără gânduri triste. Am fost fericit, pentru că atunci când s-a făcut douăsprezece, printre bătăile furioase de clopote, sirenele fabricilor şi ale pompierilor, gemetele vapoarelor, zgomotele de împuşcături şi de petarde, am simţit că Delgadina a intrat în vârful picioarelor, s-a culcat lângă mine şi m-a sărutat. Atât de reală, că mi-a stăruit în gură mirosul ei de mentă.

4

La începutul noului an începeam să ne cunoaştem, de parcă am fi trăit împreună şi pe trezie, căci eu găsisem un ton al vocii plin de grijă pe care ea îl auzea fără să se deştepte şi îmi răspundea cu un limbaj natural al trupului. Stările sufleteşti i se oglindeau în felul în care dormea. De la istovită şi sălbatică aşa cum fusese la început, a căpătat încetul cu încetul o pace lăuntrică ce-i înfrumuseţa chipul şi-i îmbogăţea somnul. Îi povesteam viaţa mea, îi citeam la ureche ciornele articolelor duminicale în care ea se regăsea mereu, fără s-o spun prin cuvinte, numai şi numai ea.

Cam pe vremea aceea i-am lăsat pe pernă nişte cercei cu smaralde ce fuseseră ai mamei. Şi i-a pus la următoarea întâlnire, dar n-o prindeau. I-am adus apoi nişte cercei mai potriviţi cu culoarea pielii ei. Am lămurit-o: Primii pe care ţi i-am dat nu ţi se asortau cu faţa şi felul în care-ţi porţi părul. Aceştia o să-ţi vină mai bine. Nu şi-a pus nici una dintre perechi la următoarele două întâlniri, dar la a treia a apărut cu aceea pe care i-o indicasem. Am început astfel să înţeleg că nu asculta de ordinele mele, dar aştepta prilejul potrivit să-mi facă pe plac. În zilele acelea am simţit că mă obişnuisem într-atât cu genul acela de viaţă casnică, încât n-am mai dormit gol, ci cu pijamalele de mătase chinezească pe care renunţasem să le mai port, deoarece nu aveam pentru cine să mi le dau jos.

M-am apucat să citesc *Micul Prinţ* de Saint-Exupéry, un autor francez pe care o lume întreagă îl admiră mai mult decât francezii. A fost prima poveste pe care a ascultat-o cu atâta atenţie, fără să se trezească, încât a fost nevoie să-i citesc fără răgaz două zile, până i-am terminat-o. Am continuat cu *Poveştile* lui Perrault, cu Biblia, cu O *mie şi una de nopţi î*ntr-o versiune aseptică pentru

copii şi, din pricina diferenţelor din somnul ei, mi-am dat seama că avea mai multe grade de profunzime care depindeau de cât de interesante i se păreau cele citite. Când simţeam că nu mai puteam, stingeam lumina şi mă culcam, ţinând-o în braţe până cântau cocoşii.

Eram atât de fericit, încât o sărutam pe pleoape, uşurel, şi într-o noapte s-a pogorât parcă o lumină din cer: a zâmbit pentru prima oară. Mai târziu, fără nici un motiv, s-a răsucit în pat, mi-a întors spatele şi a spus supărată: Isabel a făcut melcii să plângă. Exaltat de iluzia unui dialog, am întrebat-o pe acelaşi ton: Ai cui erau? N-a răspuns. Vocea-i avea o nuanţă plebee, ca şi când n-ar fi fost a ei, ci a cuiva străin aflat înlăuntrul său. Orice urmă de îndoială a dispărut atunci din cugetul meu: o preferam adormită.

Singurul meu necaz era cu motanul. De două zile nu mânca nimic, stătea posomorât cu nasul în jos în ungherul lui şi mi-a tras o lovitură cu gheara ca o fiară rănită, când am vrut să-l pun în coşul lui de răchită pentru ca Damiana să-l ducă la veterinar. A izbutit anevoie să-i vină de hac şi l-a luat zbătându-se într-un sac. N-a trecut mult şi mi-a telefonat de la crescătorie să-mi spună că nu se putea face nimic, ci trebuia să fie sacrificat şi aveau nevoie de acordul meu. De ce? Pentru că-i tare bătrân, răspunse Damiana. M-am gândit furios că şi pe mine mă puteau arde de viu într-un cuptor pentru pisici. M-am simţit dezarmat între două focuri: nu învăţasem să îndrăgesc motanul, dar nici n-aveam inima să încuviinţez să fie omorât numai fiindcă era bătrân. Unde se spunea aşa ceva în manual?

Incidentul m-a tulburat în asemenea hal, că am scris un articol pentru duminică, uzurpând titlul lui Neruda: „Este, oare, pisica un tigru de salon în miniatură?" Articolul a stârnit o nouă campanie care i-a împărţit iar pe cititori în favoarea sau împotriva pisicilor. În cinci zile a învins teza că

putea fi permisă sacrificarea unei pisici din motive ce ţin de sănătatea populaţiei, dar nu pentru că ar fi bătrână.

După ce a murit mama, nu puteam închide ochii de groază că m-ar atinge pe când dormeam. Într-o noapte, am simţit-o, însă vocea ei mi-a redat liniştea: *Figlio mio, poveretto!* Am simţit-o iar o dată în zori în camera Delgadinei şi nu mi-am mai găsit locul de bucurie crezând că mă atinsese ea. Dar nu: era Rosa Cabarcas în întuneric. Îmbracă-te şi hai cu mine, mi-a zis, am o problemă gravă.

Aşa era, ba şi mai gravă decât mi-am putut-o închipui. Unul dintre clienţii de vază ai casei fusese înjunghiat cu lovituri de cuţit în prima odaie din pavilion. Asasinul fugise. Cadavrul uriaş, în pielea goală, dar cu pantofii în picioare, era livid ca un pui fiert în patul îmbibat de sânge. L-am recunoscut de cum am intrat: era J.M.B., un mare bancher, renumit pentru amabilitatea şi înfăţişarea-i plăcută, precum şi pentru felul lui elegant de a se îmbrăca, dar, mai cu seamă, pentru viaţa-i exemplară de familie. Avea la gât două răni vineţii ca nişte buze şi o tăietură pe pântece care nu încetase să sângereze. Încă nu începuse să înţepenească. Mai mult decât rănile, m-a impresionat că avea un prezervativ pus şi se pare nefolosit pe sexul împuţinat de moarte.

Rosa Cabarcas nu ştia cu cine fusese, pentru că şi el avea privilegiul de a intra pe poarta mare dinspre grădină. Nu era exclusă bănuiala că perechea lui fusese tot un bărbat. Tot ce voia madama de la mine era s-o ajut să îmbrace cadavrul. Avea atâta sânge rece, că m-a tulburat gândul că moartea ar fi pentru ea o treabă de bucătărie. Nu-i nimic mai greu decât să îmbraci un mort, i-am spus. Am făcut-o cu nemiluita, replică ea. E uşor dacă îl ţine cineva. I-am atras atenţia: Îţi dai seama ce-o să creadă lumea văzând un trup ciopârţit de lovituri de cuţit într-un costum intact de gentleman?

Am tremurat de teamă pentru Delgadina. Mai bine ai lua-o la tine, mi-a zis Rosa Cabarcas. Nici mort, i-am răspuns îngheţat de-a binelea. Ea a băgat de seamă şi nu şi-a putut ascunde dispreţul: Tremuri ca varga! Pentru ea, i-am zis, cu toate că era adevărat numai pe jumătate. Spune-i să plece înainte de a veni lumea. Bine, făcu ea, deşi tu, fiind ziarist, n-o să păţeşti nimic. Nici tu, i-am zis, cam cu resentiment. Eşti singurul liberal care porunceşte în guvernul ăsta.

Oraşul, invidiat pentru viaţa lui paşnică şi siguranţa dintotdeauna, era însă bântuit în fiecare an de nenorocirea unei crime scandaloase şi atroce. N-a fost cazul şi atunci. Ştirea oficială, cu titluri exagerate şi zgârcită în detalii, anunţa că tânărul bancher fusese atacat şi omorât cu lovituri de cuţit pe Şoseaua Pradomar din motive de neînţeles. Nu avea duşmani. Comunicatul guvernului îi indica drept posibili criminali pe refugiaţii din zonele de interior ale ţării, care dezlănţuiau un val de delincventă în masă, străină spiritului civic al populaţiei. În primele ceasuri, s-au făcut peste cincizeci de arestări.

Am dat fuga, scandalizat, împreună cu redactorul secţiei juridice, un ziarist tipic pentru anii douăzeci, care avea cozoroc de celuloid verde şi elastice la mâneci, care îşi închipuia că o ia înaintea faptelor. Totuşi, cunoştea doar câteva date răzleţe despre crimă, iar eu i le-am completat până unde am considerat prudent din partea mea. Şi, astfel, am scris cinci fişe la patru mâini pentru o ştire de opt coloane pe prima pagină, atribuită veşnicei fantome a surselor care se bucură de întreaga noastră încredere. Însă „Abominabilul Om de la Nouă" – cenzorul – n-a pregetat să impună versiunea oficială, că fusese atacat de nişte bandiţi liberali. Eu mi-am păstrat conştiinţa curată, luându-mi o mină încruntată şi îndurerată la cea mai cinică înmormântare a secolului, la care a venit o groază de lume.

Când m-am întors acasă în noaptea aceea, am sunat-o pe Rosa Cabarcas să aflu ce se întâmplase cu Delgadina, dar n-a răspuns patru zile la rând. În a cincea, m-am dus la ea acasă, scrâşnind din dinţi. Uşile erau sigilate, dar nu de către poliţie, ci de către cei de la Sănătate. Nimeni din vecini nu ştia nimic. Fără nici un indiciu despre Delgadina, m-am apucat s-o caut ca turbat şi uneori ca un caraghios, gâfâind. Mi-am petrecut zile întregi cercetându-le pe tinerele bicicliste de pe băncile unui parc plin de praf unde copiii se jucau căţărându-se pe statuia coşcovită a lui Simón Bolívar. Treceau pedalând ca nişte căprioare; frumoase, disponibile, gata să se lase prinse la de-a baba-oarba. Când mi-am pierdut speranţa, m-am refugiat în pacea bolerourilor. A fost precum o licoare otrăvită: fiecare cuvânt era ea. Întotdeauna avusesem nevoie de linişte ca să scriu, fiindcă mintea mea era mai atentă la muzică decât la scris. Atunci a fost tocmai pe dos: am putut scrie numai cu bolerouri în surdină. Viaţa mi s-a umplut de ea. Articolele scrise în acele două săptămâni au fost modele cu cheie pentru scrisori de dragoste. Redactorul-şef, contrariat de avalanşa de răspunsuri, mi-a cerut să-mi mai domolesc amorul până găseam cum să consolăm atâţia cititori îndrăgostiţi.

Zbuciumul a pus capăt disciplinei zilelor mele. Mă sculam la cinci, dar rămâneam în penumbra camerei imaginându-mi-o pe Delgadina în viaţa-i ireală, cum îşi scula frăţiorii, îi îmbrăca pentru şcoală, le dădea gustarea, dacă aveau aşa ceva, şi apoi străbătea oraşul pe bicicletă spre a-şi ispăşi pedeapsa de a coase nasturi. M-am întrebat uluit: La ce se gândeşte o femeie în vreme ce coase un nasture? Oare ea s-o fi gândind la mine? O fi căutând-o şi ea pe Rosa Cabarcas, ca să dea de mine? Am petrecut cam o săptămână fără să-mi scot salopeta de mecanic nici ziua, nici noaptea, fără să mă îmbăiez, să mă bărbieresc, să mă spăl

pe dinţi, fiindcă dragostea m-a învăţat prea târziu că te dichiseşti pentru cineva, te îmbraci şi te parfumezi pentru cineva, iar eu n-am avut niciodată pentru cine. Damiana a crezut că eram bolnav când m-a găsit despuiat în hamac la zece dimineaţa. M-am uitat la ea cu ochii tulburi de patimă şi am poftit-o să ne tăvălim în pielea goală. Ea mi-a spus, dispreţuitoare:

— V-aţi gândit ce-o să vă faceţi dacă accept?

Aşa am aflat în ce hal mă afectase suferinţa. Nu mă recunoşteam pe mine însumi, copleşit de durerea aceea de adolescent. N-am mai ieşit din casă, pentru ca nu cumva să pierd vreun telefon. Scriam fără să-l mai închid şi la primul sunet mă repezeam să răspund, crezând că ar putea fi Rosa Cabarcas. Mă întrerupeam necontenit din treburi ca s-o sun şi am stăruit zile întregi până am înţeles că era un telefon fără suflet.

Întorcându-mă într-o seară ploioasă, am găsit motanul făcut ghem pe scara uşii de la intrare. Era murdar şi lovit şi de o blândeţe ce-ţi făcea milă. Manualul m-a învăţat că era bolnav şi am ascultat de instrucţiunile de acolo ca să încerc să-l pun pe picioare. Din senin, pe când moţăiam făcându-mi siesta, m-a trezit gândul că el m-ar putea duce la casa Delgadinei. L-am luat într-o sacoşă până la prăvălia Rosei Cabarcas, care era tot cu sigiliul pus şi fără semne de viaţă, dar s-a zbătut cu atâta îndârjire, că a reuşit să scape, a sărit gardul grădinii şi a dispărut printre copaci. Am bătut cu pumnul în poarta mare şi o voce de soldăţoi m-a întrebat, fără să deschidă: Cine-i acolo? Om bun, i-am răspuns eu, să nu mă las mai prejos. O caut pe stăpâna casei. Nu-i nici o stăpână, zise vocea. Deschideţi-mi măcar să-mi iau pisica, am insistat. Nu-i nici o pisică, spuse. L-am întrebat: Cine sunteţi dumneavoastră?

— Nimeni, răspunse vocea.

Întotdeauna considerasem că a muri din dragoste nu era decât o licenţă poetică. În seara aceea, întorcându-mă iar acasă tot fără motan şi tot fără ea, mi-am dat seama nu numai că era posibil să mori, ci şi că eu însumi, bătrân şi singur cuc, eram gata să mor din dragoste. Dar am luat aminte că era îndreptăţit şi adevărul celălalt: n-aş fi schimbat pentru nimic în lume deliciile zbuciumului meu. Pierdusem mai bine de cincisprezece ani străduindu-mă să tălmăcesc poemele lui Leopardi şi numai în seara aceea le-am simţit în străfundurile fiinţei mele: „Vai mie, căci de-i iubire, amarnic îi e chinul!"

Intrarea mea la ziar, în salopetă şi prost bărbierit, stârni tot felul de îndoieli asupra stării mele mintale. Clădirea modernizată, cu cabine individuale din sticlă şi lumini din tavan, părea o maternitate. Ambianţa artificială, tăcută şi confortabilă, te invita să vorbeşti în şoaptă şi să păşeşti pe vârfuri. În vestibul, ca nişte viceregi morţi, erau portretele în ulei ale celor trei directori pe viaţă şi fotografiile unor oaspeţi iluştri. În enorma sală principală trona poza uriaşă a redacţiei actuale făcută în seara aniversării mele. N-am putut să n-o compar în gând cu aceea de când împlinisem treizeci de ani şi, o dată în plus, am constatat cu groază că omul îmbătrâneşte mai repede şi mai urât în fotografii decât în realitate. Secretara care mă sărutase la aniversare m-a întrebat dacă eram bolnav. Am fost fericit să-i spun adevărul ca să nu-l creadă: Bolnav de dragoste. Ea spuse: Ce păcat că nu pentru mine! Eu i-am răspuns la cuvintele măgulitoare: Nu fi chiar atât de sigură!

Redactorul de la secţia juridică a ieşit din cabina lui strigând că erau două cadavre de fete neidentificate la morga municipală. L-am întrebat speriat: De ce vârstă? Tinere, a răspuns el. Se prea poate să fie refugiate din zonele de interior ale ţării, urmărite până aici de ucigaşii regimului. Am

răsuflat uşurat. Situaţia aceasta groaznică ne invadează în linişte ca o pată de sânge, am spus. Redactorul, de departe, mi-a strigat:

— Nu de sânge, maestre, de rahat.

După câteva zile, mi s-a întâmplat ceva şi mai rău, când o fată cu un coş la fel cu acela al motanului a trecut ca o străfulgerare prin dreptul Librăriei Lumea. Am urmărit-o dând din coate prin mulţime în iureşul de la miezul zilei. Era foarte frumoasă, cu paşi elastici şi o uşurinţă în a-şi croi drum printre oameni că n-am putut s-o ajung decât cu greu. În sfârşit, i-am luat-o înainte şi am privit-o în faţă. Ea m-a îndepărtat cu mâna fără să se oprească şi fără să-şi ceară iertare. Nu era cea pe care mi-o închipuisem, dar semeţia ei m-a durut de parc-ar fi fost. Am înţeles atunci că n-aş fi în stare s-o recunosc pe Delgadina trează şi îmbrăcată şi că nici ea nu putea şti cine eram eu, căci nu mă văzuse niciodată. Intr-o pornire de nebunie, am croşetat vreme de trei zile douăsprezece perechi de botoşei albaştri şi roz pentru nou-născuţi, încercând să-mi fac curaj pentru a nu asculta, nici cânta şi nici rememora cântecele care-mi aminteau de ea.

Adevărul e că nu mă mai puteam stăpâni şi începeam să devin conştient că sunt bătrân datorită slăbiciunii mele în faţa iubirii. Am avut o dovadă şi mai dramatică atunci când un autobuz din oraş a călcat o fată pe bicicletă chiar în plin centru comercial. Tocmai o luaseră cu o ambulanţă şi intensitatea tragediei se putea aprecia văzând halul în care ajunsese bicicleta, nişte bucăţi de fier vechi într-o baltă de sânge proaspăt. Dar emoţia mea n-a fost provocată atât de distrugerea bicicletei, ci de marca, modelul şi culoarea ei. Nu putea fi alta decât aceea pe care eu însumi i-o dăruisem Delgadinei.

Martorii erau de părere cu toţii că fata accidentată era foarte tânără, înaltă şi zveltă şi cu părul scurt şi creţ. Buimac, am luat primul taxi

care a trecut şi m-am lăsat dus la Spitalul de Caritate, o clădire veche cu ziduri de culoare galbenă-brună ce părea o închisoare eşuată pe un banc de nisip. Am avut nevoie de o jumătate de oră ca să intru şi de încă una ca să ies dintr-un patio înmiresmat cu pomi fructiferi, unde o femeie îndurerată mi-a aţinut calea, m-a privit în ochi şi a exclamat:

— Eu sunt cea pe care n-o cauţi!

Doar atunci mi-am amintit că acela era locul unde trăiau în libertate bolnavii paşnici de la ospiciul municipal. Am fost obligat să-mi declin identitatea de ziarist în faţa conducerii spitalului, pentru ca un infirmier să mă conducă la pavilionul de urgenţă. În registrul de internări erau datele: Rosalba Ríos, şaisprezece ani, profesie necunoscută. Diagnostic: comoţie cerebrală. Pronostic: rezervat. L-am întrebat pe şeful pavilionului dacă puteam s-o văd, cu speranţa tainică de a fi refuzat, dar au acceptat încântaţi la gândul că, poate, aveam să scriu despre starea jalnică a spitalului.

Am traversat o sală pestriţă care mirosea pătrunzător a fenol, cu bolnavii îngrămădiţi în paturi. În fund, într-o cameră pentru un singur bolnav, întinsă pe un pat de fier, se afla cea pe care o căutam. Avea capul acoperit de bandaje, faţa de nerecunoscut, umflată şi vineţie, dar mi-a fost de ajuns să-i văd picioarele ca să ştiu că nu era ea. Numai atunci mi-a trecut prin cap să mă întreb: Ce-aş fi făcut, oare, dac-ar fi fost?

Încă prins în pânzele de păianjen ale nopţii, am avut curajul să mă duc a doua zi la fabrica de cămăşi unde Rosa Cabarcas spusese odată că lucra fata şi l-am rugat pe patron să ne arate instalaţiile care puteau servi drept model pentru un proiect continental al Naţiunilor Unite. Era un libanez ca un pahiderm, taciturn, care ne-a deschis porţile regatului său cu iluzia de a fi un exemplu universal.

Trei sute de tinere în bluze albe cu semnul crucii desenat cu cenuşă pe frunte, căci era Miercurea Cenuşii, coseau nasturi în vasta hală iluminată. Când ne-au văzut intrând, s-au ridicat în picioare ca nişte eleve şi ne-au cercetat cu coada ochiului în timp ce directorul explica de zor contribuţia sa la arta imemorială de a coase nasturi. Eu scrutam chipul fiecăreia, cu groaza de a o descoperi pe Delgadina îmbrăcată şi trează. Dar una dintre ele m-a descoperit ea pe mine cu privirea de temut a admiraţiei neîndurătoare:

— Spuneţi-mi, domnule, nu sunteţi cel care scrie scrisorile de dragoste la ziar?

Nu mi-aş fi închipuit niciodată că o copilă adormită ar putea provoca asemenea ravagii în viaţa unui bărbat. Am fugit de la fabrică fără să-mi iau la revedere şi fără să mă gândesc măcar dacă vreuna dintre fecioarele acelea de purgatoriu era, în sfârşit, cea căutată. Când am plecat de acolo, singurul sentiment care îmi rămânea pe lume era dorinţa de a plânge.

Rosa Cabarcas telefonă după o lună cu o explicaţie de necrezut: îşi luase o binemeritată vacanţă la Cartagena de Indias, după asasinarea bancherului. N-am crezut-o, bineînţeles, dar am felicitat-o pentru norocul ei şi am lăsat-o să-şi lungească minciuna înainte de a-i face întrebarea care-mi clocotea în suflet:

— Şi ea?

Rosa Cabarcas păstră o tăcere prelungă. E pe aici, spuse în cele din urmă, dar vocea îi deveni evazivă: Trebuie să aştepţi o vreme. Cât? N-am nici o idee, o să-ţi dau de ştire. Am simţit că-mi aluneca printre degete şi am oprit-o brutal: Aşteaptă, dă-mi cât de cât o lămurire. Nu-i nici o lămurire, spuse ea, şi încheie: Ai grijă, poţi să-ţi faci ţie rău şi, mai cu seamă, să-i faci ei rău. Eu n-aveam chef de mofturile astea. Am implorat-o să-mi dea măcar ocazia de a mă apropia de adevăr. La urma urmelor, i-am spus, suntem complici. Ea n-a

mai făcut însă nici un pas. Linişteşte-te, mi-a zis, copila e bine şi aşteaptă s-o chem, dar chiar acum nu-i nimic de făcut şi nu pot să-ţi mai spun nimic. La revedere.

Am rămas cu telefonul în mână fără să ştiu ce să fac, căci o cunoşteam destul cât să-mi dau seama că n-aş scoate nimic de la ea decât cu vorba bună. După prânz, am dat o raită pe ascuns pe la ea pe acasă, mai încrezător în hazard decât în raţiune, şi am găsit-o tot închisă şi cu sigiliul pus de cei de la Sănătate. Am crezut că Rosa Cabarcas îmi telefonase de altundeva, poate din alt oraş, şi doar gândul acesta m-a făcut să mă năpădească tot felul de presimţiri tulburi. Totuşi, la şase după-amiaza, când mă aşteptam mai puţin, mi-a slobozit la telefon exact parola mea:

— Ei bine, acum da.

La zece noaptea, tremurând şi muşcându-mi buzele să nu plâng, am ajuns încărcat de cutii de ciocolată elveţiană, de alviţă şi bomboane şi cu un coş de trandafiri de un roşu-aprins, să acopăr tot patul. Uşa era întredeschisă, luminile aprinse şi la radio se auzea încet *Sonata numărul unu pentru vioară şi pian* de Brahms. Delgadina în pat era atât de strălucitoare şi diferită, că mi-a fost greu s-o recunosc.

Crescuse, dar aceasta nu i se vedea în statură, ci într-o maturitate intensă ce o făcea să pară cu doi sau trei ani mai mare, şi era mai goală ca oricând. Pometţii pronunţaţi, pielea bronzată de soarele unei mări agitate, buzele fine şi părul scurt şi creţ îi dădeau chipului ei strălucirea androgină a lui *Apolo* de Praxiteles. Însă nu putea fi nici un echivoc, fiindcă sânii îi crescuseră până într-atât încât nu-mi mai încăpeau în palmă, şoldurile i se arcuiseră, iar oasele îi deveniseră mai puternice şi mai armonioase. Mă încântară izbânzile acelea ale naturii, dar mă buimăciră artificiile: genele false, unghiile de la mâini şi picioare date cu ojă sidefie şi un parfum ieftin ce nu avea nici o legătură cu

dragostea. Totuşi, ceea ce m-a scos din sărite a fost comoara pe care o avea asupră-i: cercei de aur cu ciorchini de smarald, un colier de perle naturale, o brăţară de aur cu sclipiri de diamante şi inele cu pietre preţioase pe toate degetele. Pe scaun era aşezată rochia ei de seară, cu paiete şi mărgele brodate, şi pantofii de atlas. O furie ciudată mi se stârni în măruntaie:

— Curvă! am strigat.

Căci diavolul mi-a suflat la ureche un gând înfiorător. Lucrurile se petrecuseră aşa: în noaptea cu crima, Rosa Cabarcas n-a avut pesemne nici timpul şi nici calmul necesar s-o prevină pe copilă, şi poliţia a găsit-o în cameră, singură, minoră şi fără alibi. Nimeni mai potrivit decât Rosa Cabarcas pentru o situaţie ca aceea: i-a vândut fecioria copilei vreunuia din grangurii ei, pentru ca, în schimb, ea să iasă basma curată din treaba cu crima. Şi, în primul rând, desigur, a trebuit să dispară până se potolea scandalul. Ce minunăţie! O lună de miere pentru toţi trei, ei doi în pat, iar Rosa Cabarcas pe o terasă de lux, bucurându-se de inspirata ei impunitate. Orbit de o furie nesăbuită, am spart, aruncându-le pe pereţi, toate lucrurile din cameră: veiozele, radioul, ventilatorul, oglinzile, carafele, paharele. Am făcut-o pe îndelete, dar fără răgaz, provocând mari stricăciuni, pradă unei beţii metodice care mi-a salvat viaţa. Copila sări în sus la primul zgomot asurzitor, însă nu m-a privit, ci s-a ghemuit cu spatele la mine şi a rămas aşa, cu trupul scuturat de spasme sacadate până când prăpădul a încetat. Găinile din curte şi câinii din zori sporiră vacarmul. Cu luciditatea orbitoare a furiei, am avut inspiraţia finală de a da foc casei, când apăru în uşă silueta impasibilă a Rosei Cabarcas în cămaşă de noapte. N-a spus nimic. A făcut din ochi inventarul dezastrului şi a constatat că fata stătea strânsă ca un melc în găoace, cu capul ascuns între braţe: îngrozită, dar teafără.

— Doamne-Dumnezeule! exclamă atunci Rosa Cabarcas. Ce n-aş fi dat eu pentru asemenea dragoste!

M-a măsurat din cap până-n picioare cu o privire compătimitoare şi mi-a poruncit: Haide! Am urmat-o până în casă, mi-a dat un pahar cu apă în tăcere, mi-a făcut semn să mă aşez în dreptul ei şi m-a pus să-i mărturisesc totul. Mă rog, îmi spuse, acum poartă-te ca un bărbat în toată firea şi povesteşte-mi: Ce te-a apucat?

I-am povestit ceea ce socoteam a fi adevărul meu revelat. Rosa Cabarcas ascultă fără o vorbă şi fără mirare şi, în sfârşit, păru lămurită. Ce grozav! spuse. Întotdeauna mi-am zis că gelozia e mai puternică decât adevărul. Şi atunci mi-a povestit fără rezerve tot ce se întâmplase. Într-adevăr, spuse, în zăpăceala ei din noaptea crimei, uitase de copila adormită în odaie. Unul dintre clienţii săi, care era şi avocatul mortului, a dat cu dărnicie în dreapta şi-n stânga plocoane şi şpagă şi a invitat-o pe Rosa Cabarcas într-un hotel din Cartagena de Indias, să se odihnească până ce scandalul avea să fie uitat. Crede-mă, zise Rosa Cabarcas, că în tot răstimpul ăsta n-am încetat o clipă să mă gândesc la tine şi la copilă. M-am întors alaltăieri şi, mai întâi şi mai întâi, ţi-am telefonat, dar n-a răspuns nimeni. În schimb, copila a venit imediat, şi era într-un asemenea hal că ţi-am îmbăiat-o, ţi-am îmbrăcat-o şi ţi-am trimis-o la salonul de înfrumuseţare cu porunca s-o aranjeze cu tot dichisul ca pe o regină. Ai văzut doar cum era: fără cusur. Rochia de lux? E dintre cele pe care le închiriez fetelor mele mai sărmane când trebuie să iasă în oraş să danseze cu clienţii. Bijuteriile? Sunt ale mele, zise: E de-ajuns să le pipăi ca să-ţi dai seama că-s diamante de sticlă şi podoabe de tinichea. Aşa încât las-o baltă! A încheiat: Hai, du-te şi trezeşte-o, cere-i iertare şi ocupă-te de ea o dată pentru totdeauna. Nimeni nu merită să fie mai fericit ca voi.

Am făcut un efort supranatural s-o cred, dar iubirea s-a dovedit mai puternică decât raţiunea. Curvelor! i-am zis, torturat de focul viu ce-mi ardea măruntaiele. Asta sunteţi amândouă! Am strigat: Curve nenorocite! Nu vreau să mai ştiu nimic de tine şi nici de vreo altă stricată de pe lume, şi mai ales de ea. I-am făcut din uşă un semn de adio. Rosa Cabarcas nu s-a îndoit că aşa avea să fie.

— Mergi cu Domnul, îmi spuse cu un rictus de tristeţe şi se întoarse la viaţa ei reală. În orice caz, o să-ţi trimit socoteala pentru prăpădul pe care mi l-ai făcut în odaie.

5

Citind *Idele lui Martie,* am dat peste o frază cumplită pe care autorul i-o atribuie lui Iulius Caesar: „E cu neputinţă ca până la urmă să nu ajungi cum crede lumea că eşti". Nu i-am putut verifica adevărata obârşie în propria operă a lui Iulius Caesar şi nici în lucrările biografilor lui, de la Suetoniu până la Carcopino, dar a meritat strădania să încerc. Fatalismul ei aplicat cursului vieţii mele în următoarele luni mi-a întărit hotărârea de care aveam nevoie nu numai pentru a scrie această poveste, ci şi pentru a o începe fără pudoare cu dragostea Delgadinei.

N-aveam o clipă de linişte, abia dacă luam ceva în gură şi am slăbit atât de tare, că pantalonii nu mi se mai ţineau în talie. Durerile vremelnice îmi rămaseră în oase, treceam brusc de la o dispoziţie la alta, fără nici un motiv, îmi petreceam nopţile într-o stare de buimăceală care nu mă lăsa nici să citesc şi nici să ascult muzică, dar, în schimb, ziua mi se ducea moţăind într-o somnolenţă prostească, fără să reuşesc să adorm.

Alinarea mi-a picat din cer. În autobuzul aglomerat care mergea spre Loma Fresca o femeie de pe scaunul de lângă mine, pe care n-o văzusem când am urcat, mi-a şoptit la ureche: încă mai tragi la rame? Era Casilda Armenta, o dragoste de demult, femeie din popor care mă suportase drept client tenace de când ajunsese o adolescentă mândră. Odată retrasă, cam bolnavă şi fără un ban, se măritase cu un grădinar chinez care i-a dăruit numele şi ocrotirea lui, poate şi puţină iubire. La şaptezeci şi trei de ani, avea aceeaşi greutate ca întotdeauna, era tot frumoasă şi iute din fire şi păstra neştirbită neruşinarea meseriei.

M-a dus la ea acasă, o grădină de chinezi pe o colină între şosea şi mare. Ne-am aşezat pe

fotoliile de plajă de pe terasa umbroasă, printre ferigi şi tufe de *bugainvilla,* cu diverse colivii de păsări atârnate de streaşină. La poalele colinei se vedeau grădinarii chinezi cu pălăriile lor conice plantând zarzavaturi pe soarele arzător şi întinderea de apă cenuşie de la Bocas de Ceniza cu cele două diguri de stânci care canalizează fluviul câteva leghe în mare. Pe când stăteam de vorbă, am văzut intrând un transatlantic alb pe gura fluviului şi l-am urmărit tăcuţi până i-am auzit mugetul de taur lugubru în portul din depărtare. Ea suspină. Îţi dai seama? În mai bine de o jumătate de veac e prima oară când nu te primesc în vizită stând în pat. Acum suntem alţii, i-am zis. Ea continuă fără să mă audă: Ori de câte ori se vorbeşte de tine la radio, lăudându-te pentru dragostea pe care ţi-o poartă lumea şi numindu-te maestru al iubirii, închipuieşte-ţi că-mi trece prin cap că nimeni nu ţi-a cunoscut virtuţile şi năravurile aşa ca mine. Serios, spuse, nimeni nu te-ar fi putut suporta mai bine.

N-am mai rezistat. Ea şi-a dat seama, mi-a văzut ochii umezi de lacrimi, şi numai atunci a descoperit, pesemne, că nu mai eram cel de odinioară, iar eu i-am susţinut privirea cu un curaj de care nu m-am crezut niciodată în stare. Treaba e că am început să îmbătrânesc, i-am spus. Suntem deja bătrâni, oftă ea. Numai că n-o simţi pe dinăuntru, dar pe dinafară o vede toată lumea.

Era cu neputinţă să nu-mi deschid inima, aşa că i-am povestit toată istoria care îmi pârjolea măruntaiele, de la primul telefon dat Rosei Cabarcas, în ajunul zilei când am împlinit nouăzeci de ani, până la noaptea tragică în care am făcut zob odaia şi nu m-am mai întors. Ea mi-a ascultat spovedania de parcă ar fi trăit-o, a rumegat-o încetişor şi în cele din urmă a zâmbit:

— Fă ce te taie capul, dar n-o pierde pe copila asta – îmi spuse – Nu-i nenorocire mai mare decât să mori singur.

Ne-am dus la Puerto Colombia în trenuleţul pentru copii ce mergea la fel de încet precum un cal. Am prânzit în faţa danei de lemn ros de carii pe unde intrase în ţară lumea întreagă înainte de a se draga Bocas de Ceniza. Ne-am aşezat sub un coviltir din frunze de palmier, unde robustele matroane negrese serveau peşte prăjit cu orez, cocos şi felii de banane verzi. Am moţăit în zăduful píelos de la două şi am stat mai departe la taifas până când uriaşul soare de foc s-a cufundat în mare. Realitatea mi se părea fantastică. Ia te uită cum s-a sfârşit luna noastră de miere! spuse ea în glumă. Dar continuă pe un ton serios: Astăzi mă uit în urmă, văd şirul de mii de oameni care mi-au trecut prin pat şi mi-aş vinde sufletul să fi rămas cu unul dintre ei, chiar şi cu cel mai prost. Dar, slavă Domnului, l-am întâlnit la vreme pe chinezul meu. E ca şi cum aş fi măritată cu degetul mic, dar e numai al meu.

M-a privit în ochi, mi-a cumpănit reacţia la spusele ei şi a adăugat: Aşa că du-te chiar acum s-o cauţi pe sărmana copilă, indiferent de-ar fi adevărat ce-ţi spune gelozia, ori ce-ar fi să fie, căci nimeni nu-ţi poate lua ce-ai trăit cu adevărat. Însă fii atent, fără chestii romanţioase de bunic. Trezeşte-o, pătrunde-o până şi în urechi cu sula asta de măgar cu care te-a procopsit diavolul pentru laşitatea şi zgârcenia ta. Şi încheie pe un ton serios, din tot sufletul: Să nu mori fără să vezi cât de minunat e să ţi-o tragi din dragoste.

Mâna îmi tremura a doua zi când am format numărul de telefon. Atât datorită tensiunii revederii cu Delgadina, cât şi a nesiguranţei în privinţa felului în care avea să-mi răspundă Rosa Cabarcas. Avusesem o ceartă straşnică din pricina preţului exagerat cu care-mi taxase stricăciunile făcute în odaie. Am fost silit să vând unul dintre tablourile cele mai îndrăgite de mama, care valora o avere, dar la momentul adevărului n-a preţuit nici a zecea parte din cât îmi făcusem eu iluzii. Am

întregit suma cu restul economiilor mele şi i-am dus-o Rosei Cabarcas cu o poruncă fără drept de apel: O iei sau laşi totul baltă. A fost sinucidere curată, pentru că numai vânzând unul dintre secretele mele ea mi-ar fi distrus buna reputaţie. Dar n-a cârtit, ci a păstrat tablourile pe care le luase drept gaj în noaptea cu cearta. Am pierdut absolut totul jucând pe o singură carte: am rămas fără Delgadina, fără Rosa Cabarcas şi fără ultimele economii. Totuşi, am sunat la telefon o dată, de două ori, de trei şi, în sfârşit, ea: Da? N-am putut scoate un sunet. Am închis. M-am trântit în hamac, încercând să mă liniştesc cu lirica ascetică a lui Satie, şi am năduşit atâta, că pânza s-a udat toată. Până a doua zi n-am avut curajul să-i mai telefonez.

— Ei bine, dragă, am spus cu voce hotărâtă. Astăzi, da.

Rosa Cabarcas, de bună seamă, era mai presus de orice. Ah, învăţatul meu trist, oftă cu hazu-i de neînvins, prăpădeşti două luni şi revii doar ca să ceri imposibilul. Mi-a povestit că n-o mai văzuse pe Delgadina de mai bine de o lună, că părea să-şi fi revenit de minune după spaima pricinuită de stricăciunile pe care le făcusem eu, până într-atât încât nici măcar nu le-a pomenit şi nici n-a întrebat de mine, că era foarte mulţumită cu o nouă slujbă, mai comodă şi mai bine plătită decât să coasă nasturi. Un val de foc viu mi-a pârjolit măruntaiele. Nu poate fi decât cea de curvă, i-am zis. Rosa îmi răspunse fără să clipească: Nu fi prost, de-ar fi aşa, s-ar afla aici. Unde, oare, i-ar putea fi mai bine? Iuţeala logicii ei mi-a agravat îndoiala: Şi cum ştiu că nu-i acolo? În cazul ăsta, replică ea, cel mai bine pentru tine e să nu ştii. Sau nu-i aşa? Am urât-o şi de data asta. Ea, după multe insistenţe, mi-a promis să-i dea de urmă copilei. Fără multe speranţe, fiindcă telefonul vecinei unde o suna era tot stricat şi n-avea cea

mai mică idee unde locuia. Dar nu-i cazul să disperi, ce naiba, zise, îţi telefonez într-un ceas.

A fost un ceas de trei zile, dar a dat de copilă, disponibilă şi teafără. M-am întors ruşinat şi am sărutat-o puţin câte puţin, în chip de penitenţă, de la miezul nopţii până cântară cocoşii. O iertare lungă pe care mi-am promis s-o repet veşnic, şi totul a fost de parc-aş fi luat-o iar de la început. Camera fusese golită şi proasta ei folosinţă făcuse să se strice tot ce adusesem eu. Rosa o lăsase aşa şi mi-a spus că orice îmbunătăţire trebuia s-o fac eu, având în vedere că îi mai datoram bani. Însă situaţia mea economică ajunsese cum nu se poate mai proastă. Banii de pensie erau tot mai neîndestulători. Puţinele lucruri vandabile care mai rămăseseră în casă, în afară de bijuteriile sacre ale mamei, erau lipsite de valoare comercială şi nimic nu era destul de vechi spre a fi trecut la capitolul antichităţi. În vremuri mai bune, guvernatorul îmi făcuse oferta ispititoare de a-mi cumpăra în bloc cărţile clasicilor greci, latini şi spanioli pentru Biblioteca Departamentală, dar n-am avut inima să le vând. Mai târziu, cu schimbările politice şi degradarea lumii, nimeni din guvern nu s-a mai gândit la arte ori la literatură. Sătul să tot caut o soluţie onorabilă, mi-am pus în buzunar bijuteriile pe care Delgadina mi le dăduse înapoi şi m-am dus să le amanetez pe o străduţă sinistră ce dădea în piaţa principală. Cu un aer de savant distrat, am străbătut în sus şi în jos locul acela mizer, înţesat de cârciumi de cea mai proastă speţă, anticariate şi case de amanet, dar demnitatea Florinei de Dios mi-a aţinut calea: nu m-am încumetat. Atunci m-am hotărât să le vând cu capul sus la bijuteria cea mai veche şi de încredere din oraş.

Vânzătorul mi-a pus câteva întrebări în vreme ce examina bijuteriile cu monoclul. Se distingea prin comportamentul, stilul şi groaza pe care ţi-o inspiră un medic. I-am explicat că erau

bijuterii moştenite de la mama. El încuviinţa cu un mormăit la fiecare din lămuririle mele şi, în sfârşit, îşi scoase monoclul:

— Îmi pare rău, spuse, dar sunt din sticlă ordinară.

Văzându-mi surpriza, mi-a explicat cu o compătimire blândă: Slavă Domnului că aurul e aur şi platina e platină. Mi-am pipăit buzunarul să mă asigur că aveam facturile de cumpărare şi i-am spus fără resentimente:

— Păi au fost cumpărate în magazinul acesta distins acum mai bine de o sută de ani.

El nici nu clipi. Se întâmplă de obicei, spuse, ca de la bijuteriile moştenite să dispară încetul cu încetul pietrele cele mai valoroase, o dată cu trecerea timpului, fiind înlocuite de ştrengarii familiei sau de bijutieri necinstiţi, şi numai când cineva încearcă să le vândă se descoperă înşelăciunea. Dar îngăduiţi-mi o secundă, zise, şi ieşi cu bijuterii cu tot pe uşa din fund. După un moment, se întoarse şi, fără nici o explicaţie, îmi făcu semn să iau loc în fotoliul de aşteptare şi-şi văzu mai departe de treabă.

Am cercetat magazinul. Venisem cu mama în mai multe rânduri şi-mi aminteam de câteva cuvinte ce reveneau mereu: „Să nu-i spui tatălui tău". Pe neaşteptate, mi-a trecut prin cap un gând care m-a iritat: oare nu cumva Rosa Cabarcas şi Delgadina, de comun acord, vânduseră nestematele şi-mi înapoiaseră bijuteriile cu pietre false?

Mă perpeleam de atâtea îndoieli, când o secretară m-a invitat s-o urmez prin aceeaşi uşă din fund până la un birou mic, cu o bibliotecă lungă, înţesată cu volume groase. Un beduin uriaş se ridică de la masa de scris din spate şi-mi strânse mâna, tutuindu-mă cu o efuziune de prieten de o viaţă. Am fost colegi de liceu, mi-a zis, în chip de salut. Mi-a fost uşor să mi-l aduc aminte: era cel mai bun fotbalist din şcoală şi un adevărat

campion la primele noastre bordeluri. Nu-l mai întâlnisem de cine ştie când şi m-a văzut, pesemne, atât de rablagit, că m-a confundat cu un coleg din copilărie.

Pe sticla care acoperea biroul avea deschis unul dintre catastifele din arhivă unde era trecut inventarul bijuteriilor mamei. O consemnare exactă, cu date şi amănunte, care dovedea că ea însăşi pusese să fie schimbate pietrele a două generaţii de frumoase şi demne fete Cargamantos şi le vânduse pe cele veritabile aceluiaşi magazin. Aceasta se întâmplase când tatăl patronului actual conducea bijuteria, iar el şi cu mine eram la şcoală. Însă chiar el m-a liniştit: tertipurile acelea erau ceva obişnuit la marile familii în restrişte, pentru a-şi rezolva plăţi urgente fără a-şi sacrifica onoarea. În faţa realităţii necruţătoare, am preferat să le păstrez ca amintire a celeilalte Florina de Dios pe care n-am cunoscut-o niciodată. La începutul lui iulie, am simţit apropierea reală a morţii. Inima mea şi-a pierdut ritmul şi am început să văd şi să simt pretutindeni semnele fără greş ale sfârşitului. Cel mai limpede a fost la concertul de la Belle Arte. Aerul condiţionat se defectase şi crema artelor şi a literelor fierbea în suc propriu în sala arhiplină, dar magia muzicii crea o atmosferă celestială. La sfârşit, cu acel *Allegretto poco mosso,* m-a străfulgerat revelaţia orbitoare că ascultam cel de pe urmă concert pe care mi-l oferea destinul înainte de a muri. N-am simţit nici durere şi nici teamă, ci emoţia devastatoare de a fi ajuns să trăiesc acest moment.

Când am reuşit, într-un târziu, să-mi croiesc drum, leoarcă de sudoare, printre îmbrăţişări şi fotografii, m-am pomenit din senin cu Ximena Ortiz, ca o zeiţă de o sută de ani în scaunul cu rotile. Simpla-i prezenţă mi se impunea ca un păcat mortal. Avea o tunică de mătase de culoarea fildeşului, netedă ca pielea ei, un colier de perle veritabile în trei şiraguri, părul sidefiu tuns

după moda anilor douăzeci, cu un vârf de aripă de pescăruş în dreptul obrazului şi imenşii ochi galbeni iluminaţi de umbra naturală a cearcănelor. Totul în fiinţa ei dezminţea zvonul că era cu mintea dusă din pricina eroziunii fără leac a memoriei. Încremenit şi neajutorat în faţa ei, am reuşit să-mi înving pala de foc ce-mi încinsese faţa şi am salutat-o în tăcere cu o înclinare a capului, ca la Versailles. Ea zâmbi precum o regină şi mă apucă de mână. Mi-am dat atunci seama că şi întâlnirea aceea era o şansă a destinului şi n-am ratat ocazia spre a-mi scoate din inimă un ghimpe ce mă sâcâia dintotdeauna. Am visat am de zile momentul acesta, i-am spus. Ea nu păru că înţelege. Nu mai spune! exclamă ea. Şi cine eşti tu? N-am ştiut niciodată dacă uitase cu adevărat sau dacă a fost răzbunarea de pe urmă a vieţii ei.

Certitudinea că eram muritor, în schimb, mă luase prin surprindere cu puţin înainte de cincizeci de ani, într-o împrejurare asemănătoare, într-o noapte de carnaval, pe când dansam un tango apaş cu o femeie uluitoare căreia nu i-am văzut niciodată faţa, mai voinică decât mine, având vreo douăzeci de kilograme în plus şi întrecându-mă în înălţime cam cu două palme, şi care totuşi se lăsa purtată ca o pană în vânt. Dansarăm atât de strâns, că-i simţeam sângele circulând prin vene şi eram parcă toropit de plăcere graţie răsuflării ei gâfâitoare, mirosului de transpiraţie pătrunzător ca amoniacul, ţâţelor astronomice, când, deodată, m-a străfulgerat pentru prima oară, aproape doborându-mă la pământ, urletul morţii. A fost ca o profeţie violentă la ureche: Orice-ai face, anul acesta sau peste o sută, ai să fii mort pe vecie. Ea se desprinse de mine, speriată: Ce-aţi păţit? Nimic, i-am răspuns, străduindu-mă să nu-mi pierd cumpătul:

— Tremur din pricina dumneavoastră.

De atunci am început să măsor viaţa nu în ani, ci în decenii. Cel al anilor cincizeci fusese

hotărâtor, pentru că am devenit conştient că aproape toată lumea era mai tânără decât mine. Cel al anilor şaizeci a fost cel mai intens, din cauza bănuielii că nu-mi mai rămânea timp să greşesc. Cel al anilor şaptezeci mi-a inspirat teama, căci exista oricum posibilitatea să fie ultimul. Totuşi, când m-am trezit viu în dimineaţa celor nouăzeci de ani, în patul fericit al Delgadinei, mi s-a năzărit plăcuta idee că viaţa nu era ceva care curge precum râul învolburat al lui Heraclit, ci o ocazie unică de a te întoarce pe grătar, perpelindu-te şi pe partea cealaltă încă nouăzeci de ani.

Am ajuns să plâng cu uşurinţă. Orice sentiment care stârnea duioşie mă făcea să simt un nod în gât şi nu întotdeauna reuşeam să mă stăpânesc, aşa că m-am gândit să renunţ la plăcerea solitară de a-i veghea somnul Delgadinei, nu atât din pricina incertitudinii morţii mele, cât din durerea de a mi-o imagina fără mine tot restul vieţii ei. Într-una din zilele acelea confuze, m-am pomenit mergând aiurea pe prea distinsa Stradă a Notarilor şi m-a surprins că n-am întâlnit altceva decât ruinele vechiului hotel de mâna a şaptea unde se închiriau camere cu ora în care am fost iniţiat cu de-a sila în arta amorului, puţin înainte de a împlini doisprezece ani. Fusese reşedinţa unor armatori de pe vremuri, splendidă ca puţine altele din oraş, având coloane placate cu albastru şi frize aurite, de jur împrejurul unui patio cu o cupolă de sticlă în şapte culori ce iradia o lumină de seră. La parter, într-un portic gotic ce dădea spre stradă, au fiinţat preţ de un secol birourile coloniale de notariat în care a lucrat, a prosperat şi s-a ruinat părintele meu într-o viaţă întreagă de vise fantasmagorice. Familiile de vază abandonaseră încetul cu încetul caturile de sus, care ajunseseră să fie ocupate de o legiune de femei de noapte în dizgraţie, care urcau şi coborau până în zori cu clienţii agăţaţi pentru un peso şi jumătate prin cârciumile din portul fluvial din apropiere.

La cei doisprezece ani ai mei, purtând încă pantalonii scurţi şi ghetuţele de la şcoala primară, n-am putut rezista tentaţiei de a vedea ce e la caturile de sus, pe când tata combătea în vreuna din întrunirile lui nesfârşite, şi m-am pomenit cu un spectacol divin. Femeile care-şi vindeau pe nimica toată trupul până în zori forfoteau prin casă de la unsprezece dimineaţa, când canicula vitraliului era de nesuportat, şi erau nevoite să trebăluiască umblând goale-puşcă prin toată casa, în vreme ce-şi comentau în gura mare aventurile de peste noapte. Am rămas îngrozit. Tot ce mi-a dat prin cap a fost s-o iau la fugă pe unde venisem, când una dintre femeile despuiate, zdravănă şi mirosind a săpun de casă, mă îmbrăţişă pe la spate şi mă luă pe sus până în cămăruţa ei cu pereţi de carton, fără ca eu s-o pot vedea în toiul larmei şi al aplauzelor chiriaşelor în pielea goală. M-a trântit cu faţa în sus în patul ei pentru patru, mi-a scos pantalonii cu o manevră măiastră şi s-a aşezat călare peste mine, dar spaima de gheaţă care mi se prelingea pe trup nu m-a lăsat s-o primesc ca un bărbat. În noaptea aceea, fără să pot închide un ochi la mine în pat de ruşinea păţită, n-am izbutit să aţipesc mai mult de un ceas, tânjind s-o văd iar. Însă a doua zi dimineaţa, pe când chefliii dormeau duşi, am urcat tremurând până la ea şi am trezit-o plângând în hohote, cu o dragoste nebună care a durat până a spulberat-o necruţător vântul dezlănţuit al vieţii reale. Se numea Castorina şi era regina casei.

Cămăruţele hotelului costau un peso pentru a face amor la repezeală, dar foarte puţini dintre noi ştiam că aveau acelaşi preţ chiar şi pentru douăzeci şi patru de ore. Pe deasupra, Castorina m-a introdus în lumea ei de rând, în care-i pofteau pe clienţii săraci la micul lor dejun de gală, le împrumutau săpunul, le alinau durerile de dinţi şi, în cazuri de mare urgenţă, făceau cu ei dragoste din milă.

Dar în serile bătrâneţii mele din ultima vreme nimeni nu-şi mai amintea de nemuritoarea Castorina, răpusă cine ştie când, care urcase de prin colţurile mizere ale digului fluvial până la tronul sacrosanct de mare madamă, cu un plasture de pirat pe ochiul pierdut într-o încăierare la o circiumă. Ultimul ei tip, un negru zâmbitor din Camagiley, căruia îi ziceau Iona Ocnaşul, fusese un trompetist dintre cei mai de vază la Havana, până şi-a pierdut zâmbetul complet într-o catastrofă de tren.

Plecând de la vizita aceea care mi-a lăsat un gust amar, am simţit un junghi la inimă pe care n-am reuşit să-l domolesc trei zile în şir, cu tot soiul de licori făcute în casă. Doctorul la care m-am dus de urgenţă era dintr-un neam de medici faimoşi, nepot al celui care m-a consultat când aveam patruzeci şi doi de ani, şi mi-a tras o sperietură zdravănă fiindcă părea acelaşi, la fel de îmbătrânit ca bunicul lui la şaptezeci, din pricina unei chelii premature, a unor ochelari de miop fără leac şi a unei tristeţi inconsolabile. M-a examinat minuţios din cap până-n picioare, cu o atenţie de bijutier. Mi-a ascultat pieptul şi spatele, mi-a luat tensiunea şi mi-a cercetat reflexele ciocănindu-mi genunchii, apoi fundul ochilor şi culoarea de sub pleoapa de jos. În pauze, pe când eu îmi schimbam poziţia pe patul de consult, îmi punea întrebări atât de vagi şi de rapide, că abia dacă-mi lăsa timp să mă gândesc la răspunsuri. După ce s-a scurs o oră, m-a privit cu un zâmbet fericit. Ei bine, zise, cred că nu pot face nimic pentru dumneavoastră. Ce vreţi să spuneţi? Că starea dumneavoastră e cum nu se poate mai bună la vârsta pe care o aveţi. Ce curios, i-am spus, la fel mi-a zis bunicul dumneavoastră pe când aveam patruzeci şi doi de am, de parcă timpul nici n-ar trece. Veşnic veţi găsi pe cineva care să v-o spună, zise, fiindcă veşnic veţi avea o vârstă. Eu, provocându-l să emită o sentinţă îngrozitoare, i-am răspuns:

Singura definitivă este moartea. Da, admise el, dar nu-i uşor să ajungi să mori într-o stare aşa de bună ca a dumneavoastră. Îmi pare sincer rău că nu vă pot face pe plac.

Erau amintiri plăcute, dar în ajunul zilei de 29 august am simţit povara uriaşă a secolului ce mă aştepta impasibil, când am urcat cu paşi obosiţi scările casei. Atunci am mai văzut-o o dată pe mama, Florina de Dios, în patul meu care fusese al ei până la moarte, şi mi-a făcut acelaşi semn de binecuvântare ca ultima oară când am văzut-o, cu două ceasuri înainte de a-şi da sufletul. Tulburat de viziunea aceea, am interpretat-o ca înştiinţarea de pe urmă şi i-am telefonat Rosei Cabarcas să-mi aducă chiar în noaptea aceea copila, presimţind că n-avea să mi se împlinească iluzia de a mai trăi până la ultima suflare a celor nouăzeci de ani. Am sunat-o iar la opt şi mi-a repetat încă o dată că nu era cu putinţă. Trebuie să fie, cu orice preţ, i-am strigat îngrozit. A închis fără să-mi zică la revedere, dar după cinci-sprezece minute a sunat ea:

— Mă rog, o ai aici.

Am sosit la zece şi douăzeci şi i-am dat Rosei Cabarcas ultimele scrisori din viaţa mea, cu dispoziţiile în privinţa copilei după sfârşitul meu inexorabil. Ea a crezut că mă impresionase cu povestea cu înjunghiatul şi mi-a spus pe un ton glumeţ: Dacă ai de gând să mori, să n-o faci aici, asta ar mai lipsi. Dar eu i-am răspuns: Spune că m-a călcat trenul din Puerto Colombia, rabla aia nenorocită care nu-i în stare să omoare pe nimeni.

În noaptea aceea, gata de orice, m-am culcat cu faţa în sus în aşteptarea durerii de pe urmă, în prima clipă a celor nouăzeci şi unu de ani ai mei. Am ascultat dangăt de clopot undeva, departe, am simţit mireasma sufletului Delgadinei dormind pe o parte, am auzit un strigăt în zare, suspinele cuiva care murise poate cu un secol în urmă în iatacul său. Atunci am stins lampa cu

ultima suflare, mi-am împletit degetele cu ale ei ca s-o duc de mână şi am numărat cele douăsprezece bătăi de clopot de la ora douăsprezece cu cele douăsprezece lacrimi de pe urmă, până când prinseră a cânta cocoşii şi îndată dangătele triumfătoare, petardele de sărbătoare ce proslăveau bucuria nesfârşită de a fi supravieţuit, teafăr şi nevătămat, vârstei de nouăzeci de ani.

Cele dintâi cuvinte le-am adresat Rosei Cabarcas: Îţi cumpăr casa, toată, cu prăvălia şi grădina. Ea mi-a spus: Să facem un rămăşag de oameni bătrâni: cel care supravieţuieşte rămâne cu tot ce are celălalt, cu act iscălit în faţa notarului. Nu, căci dacă mor eu, totul ar trebui să-i rămână ei. Tot aia-i, zise Rosa Cabarcas, eu o să mă ocup de copilă şi apoi îi las totul, şi ce-i al tău, şi ce-i al meu; nu mai am pe nimeni altcineva pe lume. Până atunci, îţi reamenajăm camera cu tot confortul, aer condiţionat, cărţile tale şi muzica ta.

— Crezi că ea o să vrea oare?

— Ah, sărmanul meu învăţat, înţeleg că eşti bătrân, dar nu şi nătâng, zise Rosa Cabarcas, prăpădindu-se de râs. Biata copilă te iubeşte ca o nebună.

Am ieşit în stradă radios şi pentru prima oară m-am recunoscut pe mine însumi în zarea îndepărtată a celui dintâi veac al meu. Casa mea, tăcută şi în bună rânduială la şase şi un sfert, începea să se bucure de culorile unei aurore fericite. Damiana cânta în gura mare în bucătărie, şi motanul revenit la viaţă îşi înfăşură coada pe gleznele mele şi mă însoţi până la masa de scris. Tocmai îmi aranjam hârtiile vechi, pana de gâscă şi călimara, când soarele izbucni printre migdalii din parc şi vasul fluvial al poştei, care zăbovise o săptămână din pricina secetei, intră mugind în canalul portului. Aveam, în sfârşit, parte de viaţă reală, cu inima la adăpost şi condamnat să mor de dragoste adevărată în agonia fericită a oricărei zile după ce aveam să împlinesc o sută de ani.

Mai, 2004

Gabriel García Márquez şi secretul fericirii

Autorul fascinantului *Un veac de singurătate* – definit de critică drept cel mai bun roman de expresie spaniolă după *Don Quijote* al lui Cervantes –, încununat cu laurii Premiului Nobel pentru Literatură (1982), la decernarea căruia a uimit nu numai asistenţa, participând la ceremonie îmbrăcat în tradiţionala *guayabera* albă, specifică zonei Caraibilor, şi în mânâ cu un trandafir galben – simbol al Columbiei şi amuleta sa personală –, cel care a dăruit recent literaturii un volum de memorii plin de neprevăzut, *A trăi pentru a-ţi povesti viaţa* – veritabil *best-seller* internaţional, al cărui tiraj de lansare a fost adus la Ciudad de México sub protecţia transportoarelor blindate –, irumpe din nou în atmosfera mitică ce îi învăluie viaţa şi opera cu un titlu transparent care şochează: *Povestea târfelor mele triste.*

Şi destinul acestei cărţi stă sub semnul neprevăzutului. Cu o săptămână înainte de apariţia oficială, o versiune nedefinitivată a originalului este sustrasă – în pofida măsurilor draconice de securitate – şi după numai 16 ore pe străzile din Bogotá se vând miile de exemplare ale ediţiei-pirat, fapt ce obligă casa editorială columbiană să devanseze lansarea, care a avut loc la sfârşitul lunii octombrie, tirajul iniţial fiind de un milion de exemplare pentru America Latină şi Spania.

Este un caz nemaiântâlnit de mafie literară, când o copie ilegală vede lumina tiparului înaintea originalului, ceea ce, potrivit lui Moisés Meló, editorul cărţii, „mutilează conţinutul operei".

Nici geneza acestei ultime creaţii marqueziene nu a fost scutită de avataruri. Iniţial, au fost trei povestiri, scrise în momentele de răgaz

ale anilor de muncă istovitoare la memorii, şi care au fost apoi contopite într-o singură operă, greu de definit ca gen literar, fiind prea lungă pentru o povestire şi prea scurtă pentru un roman, întocmai cum se întâmplase cu cea de a doua carte a sa, *Colonelului nu are cine să-i scrie.*

Povestire sau roman scurt, recenta carte a lui G.G., cum îl alintă, după o uzanţă la modă, revistele literare, sau Gabo, cum îi spun prietenii, este o nouă şi certă izbândă, reluând într-o viziune aparte, surprinzătoare, eterna temă a iubirii, fericit ilustrată de capodopere anterioare – romanele *Un veac de singurătate, Dragostea în vremea holerei, Despre dragoste şi alţi demoni* sau povestirea *Urma sângelui tău pe zăpadă.* Căci *Povestea târfelor mele triste* este, aşa cum mărturiseşte protagonistul-autor, „povestea marii mele iubiri", o prodigioasă incursiune în tainele sentimentului erotic, pe care îl trăieşte, pentru prima oară în viaţă cu adevărat, un bărbat în vârstă de nouăzeci de ani pentru o fată de paisprezece, plasată deci la antipozii ciclului său vital.

Dar geniul lui García Márquez săvârşeşte miracolul: dincolo de substanţa epică, desfăşurată cu predilecţie într-un bordel din Barranquilla – oraş în care şi-a petrecut anii de liceu şi în care, mai târziu, ca tânăr ziarist, a trăit viaţa boemă a intelectualilor săraci nonconformişti ai epocii, cu tumultuoasele-i discuţii politice, literare şi artistice, dar şi cu frecventarea asiduă a cârciumilor şi bordelurilor –, romanul este o meditaţie subtilă şi melancolică a omului timpurilor noastre asupra iubirii, în sensul cel mai pur, mai nobil şi mai generos de care este capabilă fiinţa umană.

Cheia de boltă a naraţiunii se inspiră dintr-o idee a scriitorului japonez Yasunari Kawabata, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1968), expusă concis în cele două fraze din romanul acestuia *Casa frumoaselor adormite* pe

care García Márquez le alege drept moto al noii sale cărţi, idee care revine aici, obsesiv: într-adevăr, *Avionul frumoasei adormite,* una dintre cele mai emoţionante povestiri marqueziene, atestă fără echivoc acest filon, autorul mărturisind aici: „Dintotdeauna am fost încredinţat că nu există nimic mai frumos pe lume decât o femeie frumoasă, aşa încât mi-a fost cu neputinţă să mă sustrag măcar o clipă farmecului acestei făpturi neasemuite care dormea alături de mine [...] Atunci am contemplat-o în voie, ceasuri în şir, şi unicul semn de viaţă pe care l-am putut percepe au fost umbrele viselor ce-i lunecau peste frunte ca norii pe apă"... „Mi se părea de necrezut: primăvara trecută citisem un minunat roman al lui Yasunari Kawabata despre burghezii în vârstă din Kyoto care plăteau sume enorme ca să-şi petreacă noaptea contemplând fetele cele mai frumoase din oraş, care zăceau goale şi narcotizate, pe când ei agonizau de iubire în acelaşi pat. Nu le puteau trezi, nici atinge, şi nici măcar nu încercau s-o facă, fiindcă esenţa plăcerii era să le vadă dormind. În noaptea aceea, veghind somnul frumoasei, am ajuns nu doar să înţeleg rafinamentul acela senil, ci şi să-l trăiesc plenar."

Reluând şi amplificând această idee în *Povestea târfelor mele triste,* García Márquez – care a impus în literatura contemporană conceptul de *realism magic* – oferă o impresionantă dovadă a artei sale inegalabile, rafinându-şi până la desăvârşire harul de a transfigura prin imaginaţie realitatea, în virtutea căruia scriitorul paraguayan Arturo Roa Bastos l-a definit, atât de expresiv, ca fiind „cel mai mare vrăjitor al Americii Latine".

Datele realului îl descriu pe protagonistul aflat la apusul vieţii drept un bărbat în a cărui existenţă patima, sexualitatea au jucat, încă de când împlinise doisprezece ani, un rol precumpănitor, dar trunchiat, reducându-se la lumea târfelor („Niciodată nu m-am culcat cu vreo

femeie fără s-o plătesc, şi pe puţinele care nu erau de meserie le-am convins prin argumente ori cu de-a sila să primească bani...") şi la eternul orgoliu de mascul („Cam pe la douăzeci de ani am început să ţin un catastif cu numele, vârstă, locul şi câteva însemnări privitoare la împrejurările şi la felul în care se petrece totul. Până la cincizeci de ani, ajunsesem la cinci sute paisprezece femei...").

Cu atât mai uluitor se proiectează, prin contrast, descoperirea adevăratei iubiri: „M-am trezit în revărsatul zilei, fără să-mi amintesc unde mă aflam. Copila dormea mai departe cu spatele la mine, ghemuită ca un făt... A fost ceva nou pentru mine. Nu cunoşteam vicleşugurile seducţiei şi veşnic îmi alesesem la întâmplare iubitele de o noapte, mai curând luându-mă după preţ decât după farmecele lor, şi făcusem dragoste fără dragoste, pe jumătate îmbrăcaţi, de cele mai multe ori, şi întotdeauna pe întuneric, pentru a ne închipui că suntem mai buni. În noaptea aceea am descoperit plăcerea de necrezut de a contempla trupul unei femei adormite fără îmbol-direa dorinţei sau opreliştile pudorii".

Revelaţia odată produsă, planul realului şi al fanteziei încep să alterneze, apoi să se contopească, într-un halucinant joc de oglinzi ce se proiectează în infinit. Plăcerea neţărmurită de a veghea somnul iubitei, intensitatea fascinaţiei de a pătrunde lin în acest teritoriu al dragostei de curând descoperit îl fac să simtă întru totul reală, palpabilă prezenţa fiinţei îndrăgite, în absenţa acesteia, protagonistul trăind permanent ca într-un vis, fără a putea desluşi graniţa între concreteţe şi imaginar. La început, încredinţat că amintirile reale sunt năluciri ale memoriei, pe când amintirile închipuite sunt atât de convingătoare încât luaseră locul realităţii, găseşte o explicaţie: „Aşa cum se uită faptele reale, pot stărui în minte şi unele care n-au existat niciodată, de parcă s-ar fi petrecut aievea". Dar, încetul cu încetul, contururile

realităţii se şterg – când află că iubita va face şaptesprezece ani, exclamă descumpănit: „M-a neliniştit că era atât de reală încât împlinea ani"... „De necrezut: văzând-o şi atingând-o în carne şi oase mi se părea mai puţin reală decât în amintirile mele" – şi, până la urmă, desluşeşte cu înfrigurare adevăratul sens al marii taine: „Astăzi ştiu că nu a fost o nălucire, ci încă un miracol al primei iubiri din viaţa mea aflate abia la nouăzeci de ani".

Povestea târfelor mele triste respiră o poezie fantastică, o melancolie seducătoare, graţie desăvârşirii stilistice a scriiturii. Întreaga arhitectură a demersului narativ este edificată cu savantă măiestrie, cu precizie şi minuţie de bijutier.

Perfect conştient de impactul pe care trebuie să-l aibă asupra cititorului începutul naraţiunii, autorul formula pregnant, în prologul la volumul *Douăsprezece povestiri călătoare:* „... În primul paragraf al unui roman trebuie definit totul: structură, ton, ritm, lungime şi, uneori, chiar şi caracterul vreunui personaj". Iar ultima sa carte ilustrează magistral acest postulat, începând astfel: „În anul în care am împlinit nouăzeci de ani, am vrut să-mi dăruiesc o noapte nebună cu o adolescentă fecioară. Mi-am adus aminte de Rosa Cabarcas, patroana unei case clandestine care obişnuia să-şi încunoştinţeze clienţii statornici când avea vreo noutate disponibilă. Niciodată n-am cedat acesteia sau oricărei alteia dintre multele-i tentaţii obscene, dar ea nu credea în puritatea principiilor mele. Şi morala e o chestiune de timp, spunea, cu un zâmbet răutăcios, ai să vezi..."

Pe tot cuprinsul romanului scriitorul se dovedeşte cu strălucire acelaşi „îmblânzitor de cuvinte" care a subjugat o lume întreagă. Din risipa barocă de imagini de vibrantă frumuseţe iată doar câteva exemple: „Mi-am plimbat vârful arătătorului de-a lungul grumazului năduşit şi toată fiinţa i s-a înfiorat lăuntric, precum un acord de

harfă"; „Luna plină prindea să ajungă în mijlocul cerului şi lumea se vedea parcă scufundată în apă verde"; „Avea nişte ochi de pisică sălbatică, un trup la fel de provocator şi îmbrăcată, şi goală şi nişte plete bogate de aur răvăşit al căror parfum de femeie mă făcea să plâng de furie, muşcând perna".

Şi, mai presus de orice, din această ultimă carte transpare infinita bucurie a creatorului care, încă uimitor de tânăr, în plenitudinea senectuţii, la 76 de ani, şi-a desăvârşit menirea. „Tot ce mă interesează mai mult pe lumea aceasta este procesul de creaţie", spunea García Márquez, robit de „plăcerea de a scrie, cea mai intimă şi solitară care se poate imagina", de „viciul devastator al scrisului", şi, ca un corolar, într-un interviu recent, declara: „Secretul fericirii este să faci numai ceea ce te pasionează".

---

[1] Strofă din celebrul poem filosofic spaniol *Versuri de Jorge Manrique la moartea părintelui său*

[2] *Niña* (sp.) „copilă" şi *niña del ojo* (sp.) înseamnă şi „lumina ochiului, pupilă"

[3] Cea mai mică dintre cele trei caravele cu care a pornit Columb în prima sa călătorie din 1492, când a descoperit Lumea Nouă, se numea *Niña*

[4] *Delgadina* este diminutiv de la *delgada* (sp.) „slabă, subţire (la trup)".

Table of Contents

Table of Contents